

ISÄ- JA ÄITIKIRKKOJEN VÄLISSÄ

KATOLINEN KIRKKO JA EKUMENIA
TAIZÉN VELI ROGERIN KIRJOITUKSISSA
VUOSINA 1952–1968

Yleisen kirkkohistorian pro gradu -tutkielma
Kristiina Kallinen
Marraskuu 2020

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion teologinen tiedekunta		Laitos – Institution kirkkohistorian osasto	
Tekijä – Författare Helmi Liisa *Kristiina Kallinen			
Työn nimi – Arbetets titel Isä- ja äitikirkojen välissä. Katolinen kirkko ja ekumenia Taizén veli Rogerin kirjoituksissa vuosina 1952–1968.			
Oppiaine – Läroämne yleinen kirkkohistoria			
Työn laji – Arbetets art pro gradu -tutkielma		Aika – Datum marraskuu 2020	Sivumäärä – Sidoantal 59
Tiivistelmä – Referat Pro gradu -tutkielmassani tutkin Taizén ekumeenisen veljesyhteisön perustajan, teologi Roger Schutzin (1915–2005) eli veli Rogerin valittuja tekstejä vuosilta 1952–1968 ja miten teksteissä tulee ilmi veli Rogerin käsitys roomalaiskatolisesta kirkosta, kirkon katolisuudesta ja ekumeniasta. Tutkin, miten veli Roger näki kristittyjen ja kirkon ykseyden sekä katolisen kirkon merkityksen tutkimani ajanjakson alussa ja lopussa. Selvitän, miten veli Rogerin teksteistä ilmenee hänen näkemyksensä ekumenian asemasta ja tulevaisuudesta 1950- ja 1960-luvuilla ja miksi. Olen valinnut ensisijaisiksi lähteikseni merkittävimmät veli Rogerin kirjoittamat kirjat kyseiseltä aikaväliltä. Nämä kirjat ovat <i>La règle de Taizé</i>, <i>L'unité, espérance de vie</i> sekä <i>Violence des pacifiques</i>. Ajanjakson olen rajannut tarkkaillakseni sekä veli Rogerin ajattelun että katolisen kirkon elämän kannalta merkittäviä tapahtumia ja vuosikymmeniä. Tutkielmassani osoitan, miten veli Rogerin ekumeeninen ajattelu näkyi tutkimani ajanjakson alussa sekä millä tavoin lähdeteksteistä välittyvä ajattelu kehittyi ja muuttui lähes kahden vuosikymmenen aikana. Lähdetekstejä analysoimalla kuvailen, miten optimistisesti veli Roger kirjoitti tuntemistaan kirkolliskokouksen paaveista (Johannes XXIII ja Paavali VI), ja miten hän varoi kritisoidusta katolista kirkkoa. Osoitan lähteitä analysoimalla, miten Vatikaanin toisen kirkolliskokouksen käynnistyminen, siihen tarkkailijana osallistuminen sekä kirkolliskokouksen merkittäviin henkilöihin tutustuminen vaikutti veli Rogerin ajatteluun. Osoitan, miten veli Roger oli jo lähtökohtaisesti ekumeeninen ajattelija ja toimija, ja miten hänen odotuksensa nimenomaan katolista kirkkoa ja katolista teologiaa kohtaan kasvoivat entisestään tutkimani ajanjakson aikana. Veli Roger asetti katoliselle kirkolle suuria toiveita ekumenian suhteen ja reformoidusta taustastaan huolimatta kirjoitti katolisen kirkon teologiasta enimmäkseen ihailen ja siihen samastuen. Vatikaanin toisen kirkolliskokouksen vaikutus näkyi veli Rogerin teksteissä yhä suurempana painostuksena protestanttisia toimijoita kohtaan ekumenian kentällä. Osoitan, että veli Roger ei ollut pelkästään protestantti, mutta ei myöskään katolilainen, vaan jotain siltä väliltä.			
Avainsanat – Nyckelord Veli Roger, Taizé, ekumenia, katolinen kirkko, protestantismi, Vatikaanin II kirkolliskokous			
Säilytyspaikka – Förvaringställe Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampuksen kirjasto, Teologia			
Muita tietoja			

Sisällys

I JOHDANTO.....	1
1. Tutkimustehtävä	1
2. Katolinen kirkko, ekumenia ja maailma 1960-luvulle tultaessa.....	9
II ROGER SCHUTZISTA VELI ROGERIKSI	13
1. Roger Schutzista tulee veli Roger.....	13
2. Taizén kylään juurtuu yhteisö.....	16
3. La Règle de Taizé: veljien ekumeeninen sääntö.....	18
III TOIVEET UUDENLAISESTA EKUMENIASTA.....	21
1. Veli Rogerin ja Johannes XXIII:n alkava ystävyys.....	21
2. L’unité, espérance de vie: toiveikkaana kohti konsiilia.....	26
3. L’unité, ykseys: 1960-luvun alun yhteinen haaste	28
IV VATIKAANIN II KIRKOLLISKOKOUKSEN MERKITYS ALKAA PALJASTUA.....	35
1. Kirkolliskokouksen alkuvuodet 1962–1963	35
2. Vanha tuttavuus uutena paavina	36
3. Veli Roger kirkolliskokouksessa	38
V VELI ROGER KIRKOLLISKOKOUKSEN EKUMENIAKÄSITYKSEN TULKITSIJANA JA MUUNTAJANA.....	41
1. Kaikkien kristittyjen tehtävä kirkon ykseydessä	41
2. Violence des pacifiques: veli Roger isä- ja äitikirkkujen perillisenä	43
3. Veli Roger rauhantekijänä kirkon ja yhteiskunnan välissä.....	48
VI JOHTOPÄÄTÖKSET	54
VII LÄHTEET JA KIRJALLISUUS.....	58
Lähteet	58
Alkukieliset.....	58
Käännökset	58
Kirjallisuus.....	58
Internet-lähteet.....	59

I JOHDANTO

1. Tutkimustehtävä

Tutkin pro gradu -työssäni ekumeenisen Taizé-yhteisön perustajan veli Roger Schutzin tekstejä ja niistä nousevia näkökulmia kirkon katolisuuteen, katoliseen kirkkoon ja ekumeniaan. Taizén yhteisö on nykyisin ekumeeninen luostariyhteisö, jossa elää noin sata veljeä. Yhteisön perustajana toimi sveitsiläinen taustaltaan reformoitu veli Roger Schutz (1915–2005), joka yhdessä kolmen muun miehen kanssa perusti Taizén yhteisön sitoutumalla luostarilupauksiin ja yhteiselämään vuonna 1949 Ranskassa sijaitsevassa Taizé-nimisessä kylässä.¹ Jo alussa yhteisön sääntö määritteli kristittyjen yhteyden ja ykseyden yhdeksi veljien elämän tärkeimmistä tavoitteista. Nykyisin yhteisön veljet ovat kotoisin eri puolilta maailmaa ja tulevat alun perin erilaisista protestanttisista kirkoista ja katolisesta kirkosta. Kesti kuitenkin pitkään ennen kuin ensimmäinen katolilainen veli liittyi yhteisöön eli veljien kokoonpano alkoi olla myös käytännössä ekumeeninen.²

Perustamisen jälkeen yhteisö kasvoi kohti suurempaa, avoimempaa ja ekumeenisempaa elämäntapaa, kun veli Roger loi ja ylläpiti suhteita eri paavien kanssa, vastaanotti yhteisöön vierailulle tulleita nuoria aikuisia ja pyrki elämässään vahvistamaan kristittyjen ja eri ihmisryhmien yhteyttä. Alkujaan muutaman veljen yhteiselämän keskukselta alkoi kasvaa ekumeeninen nuorisoliike. Yhteisön rukouslaulut, nuoria aikuisia yhteen keräävät tapaamiset sekä veljien rauhaa ja ihmisten yhteyttä korostavat kannanotot ovat tehneet Taizéstä ja sen veljistä kuuluisan ympäri maailman. Lisäksi veli Roger teki elämänsä aikana tiivistä yhteistyötä erilaisten merkittävien ekumeenisten ajattelijoiden kanssa. Hän esimerkiksi kirjoitti kolme yhteistä kirjaa äiti Teresan kanssa.³

Veli Roger on kiitelty ja kiistelty henkilö ja Taizén yhteisön matka pienestä luostariyhteisöstä kohti maailmanlaajuisen ekumeenisen liikehdinnän alkuunpanijaa on ollut monimuotoinen ja ekumenian kannalta merkittävä. Kirjassaan *Johdatus ekumeniikkaan* Risto Saarinen kuvaa Taizén yhteisön ja Taizé-liikkeen kaltaisten ryhmien hengellisyyttä ”omaehtoiseksi ekumeeniseksi hengellisyydeksi”, jonka kirjallisuus, laulut ja rukouselämä ovat leimallisesti

¹ Spink 1986, 48.

² The Community Today

³ Laplane 2015, 521–522.

ekumeenisia ja sitä kautta kirkkojen käyttöön siirtyneitä.⁴ Emeritusprofessori ja pappi Gottfried Hammann kuvaa Taizén yhteisön ja veli Rogerin ekumeenista polkua ennennäkemättömänä ja hengellisenä ekumeniana.⁵ Taizéssä käy nykyisin kymmeniä tuhansia nuoria aikuisia vuosittain ympäri vuoden.

Taizé ei itse julkista tarkkoja tilastoja siihen kuuluvista veljistä, mutta nykyinen prioriksi eli johtaja Alois on katolilainen. Veli Roger valitsi itse katolilaisen Aloisin seuraajakseen ja näin toi yhteisöä yhä lähemmäs katolista kirkkoa. Taizéssä vietetään katolista messua päivittäin ja veljet nauttivat nimenomaan katolilaista ehtoollista päivittäin. Muutama vuosi sitten yhteisö luopui kokonaan erillisestä protestanttisesta ehtoollisesta, jollainen vielä viime vuosiin asti oli käytössä. Nykyinen prioriksi myös tapaa paavia säännöllisesti. Veli Rogerin omasta kirkkokunnasta on myös käyty spekulointia, sillä hän sai poikkeuksellisesti osallistua katoliselle ehtoolliselle paavi Johannes Paavali II:n hautajaisissa.⁶ Tuolloin Vatikaanista tiedotettiin, että vaikka olikin edelleen protestantti, veli Roger jakoi katolisen kirkon ehtoolliskäsityksen, jolloin hänen tapauksensa oli ”erityinen” ja sitä kautta ehtoolliselle osallistuminen sallittiin.⁷ Tämä erityisyys tuli ilmi myös muissa veli Rogerin elämänvaiheissa.

Edelliset havainnot herättävät kysymyksiä siitä, miten tähän tilanteeseen on tultu. Jäljet johtavat Taizén yhteisön alkuajoille ja perustaja veli Rogerin näkemyksiin ja kokemuksiin. Veli Rogerin ekumeenista ajattelua tutkiessani painotan erityisesti hänen teksteissään ilmeneviä käsityksiä ekumeniasta katolisen kirkon ja protestanttien näkökulmasta, sillä veli Roger itse oli taustaltaan reformoitu, samoin ensimmäiset Taizén veljet. Myös Vatikaanin toisen kirkolliskokouksen merkitys oli ajanjaksolla sen verran suuri, että ekumenia nimenomaan katolisen kirkon taholta ja katolisen sekä protestanttikirkkojen välillä on vahvasti korostettuna tutkimuksessani.

Oliko veli Roger protestantti, piilokatolilainen, katolilainen, ekumeenikko vai ehkä kaikki näitä? Selvitän, muuttuiko veli Rogerin käsitys kirkosta, katolisesta kirkosta ja ekumeniasta tutkimani ajanjakson aikana. Käytän roomalaiskatolisesta kirkosta lyhyempää termiä katolinen kirkko. Jos käsittelen muita katolisen kirkon suuntauksia tai yleisemmin kirkon katolisuutta, avaan käsittelemäni eron tekstissä. Katolisuus-termiä voidaan käyttää kuvaamaan kirkon

⁴ Saarinen 1994, 195.

⁵ Hammann 2015, 25.

⁶ Ivereigh 2008

⁷ Sattler 2015, 278.

(joskus suurella alkukirjaimella kirjoitettuna Kirkon) yhteistä tai yleistä uskoa, jolloin termi ei yhdisty roomalaiskatoliseen kirkkoon, vaan sillä tarkoitetaan koko kristinuskoa tai kaikkia kristittyjä koskevaa kirkkoa laajemmassa mielessä.⁸

Käytän Roger Schutzista nimitystä veli Roger, sillä suuri osa hänen julkaisemistaan kirjoista ja muista teksteistä on julkaistu kyseisellä nimellä. Lisäksi Schutz oli yleisesti tunnettu vuodesta 1949 lähtien Taizén veli Rogerina, joten koen johdonmukaisena käyttää hänestä kyseistä nimitystä. Viitteissä viittaaan häneen kuitenkin Schutzina. Käytännössä tutkimuskohteinani ovat Taizén yhteisön vuosina 1952–1953 kirjoitettu sääntö sekä tietyt veli Rogerin vuosina 1958–1968 kirjoittamat kirjat. Yksi osittaisena lähteenäni oleva kirja on kirjoitettu yhdessä toisen Taizén yhteisön veljen, Max Thurianin kanssa. Sisällytän teoksen osia lähteisiini, sillä se keskittyy Vatikaanin II kirkolliskokoukseen ja ei sisällöltään vaikuta olevan ristiriidassa veli Rogerin muiden tekstien kanssa. Oletettavaa siis on, että kirja edustaa molempien kirjoittajiensa näkemyksiä.

Kirjojen tarkemmassa valinnassa olen noudattanut periaatetta, jossa keskityn erityisesti vertailemaan veli Rogerin näkemyksien kehittymistä ja mahdollista muuttumista. Lähtöpisteenä käytän Taizén sääntöä eli kirjaa *La règle de Taizé* (englanniksi *The Rule of Taizé*), jatkovertailuna käytän valikoiden erityisesti kirjaa *L'unité, espérance de vie* (1962), jonka veli Roger kirjoitti ennen Vatikaanin toista kirkolliskokousta sekä kirjaa *Violence des pacifiques* (1968), jonka veli Roger kirjoitti kirkolliskokouksen jälkeen. Näin pyrin löytämään parhaiten muutoksen, joka mahdollisesti näkyy veli Rogerin ekumeenisessa ajattelussa sekä syyt ajattelun kehitykselle. Peilaan myös veli Rogerin teksteistä nousevia näkemyksiä kyseisen ajanjakson historialliseen kontekstiin.

Otan selvää, millaiset välit veli Rogerilla oli eri paaveihin, miten hänen näkemyksensä tulivat esiin lähdemateriaalissa ja muuttuivatko näkemykset vuosien myötä. Otan selvää, miksi veli Roger tuntui suhtautuvan katoliseen kirkkoon niin positiivisesti ja liittyikö siihen jonkinlaisia ristiriitoja. Tutkin, miten suuri merkitys Vatikaanin toisella kirkolliskokouksella oli veli Rogerin näkemyksiin katolisesta kirkosta ja ekumenian silloisesta tilanteesta. Selvitän, miksi juuri katolinen kirkko oli niin merkittävä taho veli Rogerille ja laajeniko hänen ekumeeninen suuntautumisensa myös muihin kirkkokuntiin. Selvitän

⁸ ks. esim. Platten 2017, 15.

ekumeniaan, luostarielämään ja katoliseen kirkkoon läheisesti liittyvät termit ja avaavat tarvittaessa niiden merkitystä.

1960-luku tutkimuskohteena on merkittävä, sillä kyseiselle ajanjaksolle sijoittuvat muun muassa Taizén yhteisölle merkittävät tapahtumat, kuten oman kirkkorakennuksen valmistuminen, kasvavat vierailijamäärät, nuorten aikuisten yleinen liikehdintä ja kiinnostus yhteisöä kohtaan, ensimmäinen katolilaisen veljen liittyminen yhteisön jäseneksi sekä veljien välit paavien Johannes XXIII:n ja Paavali VI:n kanssa. Taizén yhteisön ytimessä on sen priorin, ja erityisesti yhteisön ensimmäisenä vuosikymmeninä sen perustajan veli Rogerin elämä oli yhteisön elämää. Katoliselle kirkolle ja kristittyjen välisille ekumeenisille toimijoille 1960-luku oli merkittävä, sillä silloin pidettiin Vatikaanin toinen kirkolliskokous, nähtiin paavinvaihdos keskellä kirkolliskokousta sekä esimerkiksi perustettiin Kirkkojen maailmanneuvosto.

Lisäksi 60-luku oli maailmanpoliittisesti merkittävää ja levotonta aikaa. Ajanjaksolle sijoittui mielenosoituksia esimerkiksi Vietnamin sotaa vastaan, opiskelijamellakoita sekä feminismin uusien muotojen ilmentymiä. Vuosikymmentä kuvaavat myös termit seksuaalivallankumous ja kulttuurivallankumous, kuten Hugh McLeod toteaa kirjassaan *The Religious Crisis of the 1960s* (2007).⁹ Maailmanlaajuisesti useat siirtomaavaltiot itsenäistyivät ja sekä Euroopassa että muualla kohdattiin kylmän sodan eri seurauksia ja merkkejä, kuten Berliinin muurin rakentaminen ja Kuuban ohjuskriisi. Uskonnon rooli ihmisten elämässä ja eri yhteiskunnissa muuttui.

Kuten edellä on todettu, 1960-luku oli siis monessa mielessä poikkeuksellinen. Katolinen kirkko muuttui, Taizén yhteisön elämä kehittyi ja ekumeeninen kenttä muotoutui erilaiseksi kuin aiemmin. Nämä kaikki syyt puoltavat näkemystäni siitä, miksi tämä ajanjakso ja tämä aihe ovat erityisen mielenkiintoisia tutkimuskohteita. Päätän tutkielmani vuoteen 1968, joka oli maailmanhistoriallisesti poikkeuksellinen vuosi, sillä siihen kulminoitui moni 1960-lukua värittänyt kriisi tai uudistus.¹⁰

Minulle Taizén yhteisö on henkilökohtaisen mielenkiinnon kohde sekä paikkana että ilmiönä ja olen käynyt yhteisössä useita kertoja. Aiheeni löysin, kun ymmärsin, että voisin yhdistää oman kiinnostuksenkohteeni kirkkohistorialliseen tutkimukseen. Katolinen kirkko tuli toiseksi tutkimuskohteeksi silloin, kun

⁹ McLeod 2007, 3–5, 29.

¹⁰ McLeod 2007, 141.

käytännössä olin huomannut ja kuullut paljon spekulatiota erityisesti veli Rogerin suhteesta paaveihin. Minua alkoi kiinnostaa, miten tähän tilanteeseen on päädytty, milloin ja miksi. Veli Roger oli tunnettu nimenomaan painokkaan ekumeenisena ajattelijana ja toimijana, joten ekumenian näkökulma tuntui myös luonnolliselta ja perustellulta lisänäkökulmalta.

Koska tutkin yli viidenkymmenen vuoden takaisia tapahtumia, joihin minulla ei ole minkäänlaista suoraa yhteyttä tai tunnesidettä, en koe, että henkilökohtainen suhteeni Taizéhen vahingoittaisi tutkimuksen uskottavuutta. En myöskään koskaan tavannut veli Rogeria henkilökohtaisesti. Lisäksi kirkkohistorioitsijana olen aina ollut kiinnostunut historiallisista faktoista ja niiden tulkinnasta, olkoon aihe minulle tuttu tai ei. Suomeksi Taizén yhteisöä ja sen spiritualiteettia on tutkittu aiemminkin esimerkiksi pro gradu -tutkielmissa, mutta lähinnä uskontotieteen, dogmatiikan, ekumeniikan, teologisen etiikan tai käytännöllisen teologian näkökulmista. Suomalaisessa kontekstissa kirkkohistoriallinen lähestymistapa on siis harvinaisempi. En ole löytänyt Suomesta muita tutkimuksia, joissa veli Rogerin tekstejä tai Taizén yhteisöä tarkasteltaisiin nimenomaan suhteessa katoliseen kirkkoon. Tutkimuksien kohteena on lisäksi usein ollut 1970-luku tai sitä myöhempi ajanjakso.

Kandidaatin tutkielmassani tarkastelin Taizén yhteisön ja katolisen kirkon välisiä yhteyksiä vuosina 1940–1963. Käytän graduni pohjana osaksi samoja lähteitä kuin aiemmin, toki laajemmassa mielessä. Olen myös käyttänyt osia kandidaatin tutkielmastani hahmottamaan historiallista kontekstia paremmin. Pro gradu -tutkielmassani laajennan tutkittavaa aikakautta, mutta myös tarkennan aiheitani sekä teosrajauksin että teemallisesti.

Tutkielmani yläotsikko ”isä- ja äitikirkojen välissä” tulee suoraan veli Rogerin omasta tekstistä. Kirjassaan *Violence des pacifiques* hän kuvaili protestanttien asemaa 1960-luvun maailmassa niin, että he ovat kahden kuin kahden vanhempansa välissä: äitiä edustaa katolinen kirkko, isää/isiä taas eri protestanttikirkot.¹¹ Koko välissä olemisen tematiikka oli kantavana teemana veli Rogerin elämässä sekä hänen omissa teksteissään ja asenteissaan. Näen, että otsikko kuvaa hyvin myös hänen sijoittumistaan ekumenian kentällä. Tämä korostui erityisesti tutkimallani aikakaudella. Voisi sanoa, että ”isä- ja äitikirkojen välillä” kuvaakin myös veli Rogerin omaa elämää suurilta osin.

¹¹ Schutz 1975, 65–66.

Tärkeimpinä lähteinäni käytän siis veli Rogerin kirjoittamaa Taizén yhteisön sääntöä ”*La règle de Taizé*” (ranskankielinen nimi), ”*The Rule of Taizé*” (englanninkielinen nimi) ja sen vuoden 2012 julkaisua sekä veli Rogerin 60-luvulle sijoittuvia kirjoja *L’unité, espérance de vie* (1962), ja *Violence des pacifiques* (1968)¹². Näiden teosten välissä veli Rogerilta julkaistiin myös kirjat *Dynamique du provisoire* (1965) ja *Unanimité dans le pluralism* (1966), jotka jätän ensisijaisten lähteiden ulkopuolelle, sillä tarkoitukseni on tutkia nimenomaan muutosta veli Rogerin teksteissä. Tiivistän niistä kuitenkin muutamia ydinajatuksia muiden havaintojeni rinnalle.

Ensisijaiset lähteeni sekä tärkein käyttämäni tutkimuskirja ovat alkuperäiseltä kieleltään ranskankielisiä, mutta koska haluan ymmärtää lähteitäni mahdollisimman hyvin, käytän joissain tapauksissa myös suomen- tai englanninkielisiä käännöksiä tukena. Niissä tapauksissa, joissa käytän ensisijaisena lähteenä muuta kuin alkuperäistekstiä, vertailen tekstiä aina myös alkukielisen version kanssa. Lähteinä kirjat ovat samanarvoisia sekä ensisijaisia, sillä ne ovat veli Rogerin yksin kirjoittamia kirjoja, joissa on samankaltainen rakenne. Osa kirjojen teksteistä on suoria kannanottoja ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin ja kirkollisiin aiheisiin, osa taas hengellisempää sisältöä. Veli Roger kuvailee yhteisönsä elämää, omaa ajatteluaan sekä tunnettujen kristillisten vaikuttajien ajattelua. Edellisiä hän heijastaa myös kirkkojen opinkohtiin ja julkilausumiin.

Poikkeuksen veli Rogerin yksin kirjoittamiin kirjoihin tekee veli Rogerin yhdessä Max Thurianin (veli Maxin) kanssa kirjoittama, Vatikaanin toista kirkolliskokousta käsittelevä kirja *La parole vivante au concile. Texte et commentaire de la constitution sur la révélation* (1966). Kyseessä on kommentaari kirkolliskokouksen *Dei Verbum* -asiakirjasta. Käytän kirjaa sen verran, että poimin sieltä olennaisin osin kirkolliskokouksen kokemuksia ja veli Rogerin ajatuksia.

Edellä mainitut lähdekirjat eivät kuitenkaan ole tieteellistä tutkimusta, vaan heijastavat veli Rogerin ajattelua ja ovat sekä sisäiseltä jaottelultaan että yleiseltä sisällöltään melko vapaamuotoisia. Veli Roger oli taustaltaan teologi, muttei halunnut korostaa teologiuttaan, vaan koki asian suhteen ristiriitaakin. Hän ei halunnut esiintyä asiantuntijana, vaan koki käytännön elämän tärkeämmäksi kuin

¹² Rauhantekijäin väkivalta 1975, suom. Taisto Nieminen ja Anna-Maija Nieminen.

oppineisuuden. Hän jopa vierasti avoimesti akateemista teologiaa, vaikka oli itsekin yliopistokoulutuksen saanut teologi. Veli Roger oli pikemminkin yhteyteen tähtäävän dialogin asiantuntija ja pidetty keskustelukumppani niin eri kirkkokuntien korkeiden johtajien kuin paikkaansa maailmassa etsivien nuortenkin parissa.¹³

Kirjojen rajauksessa perustelunani on sekä ajallisen että teemallisen muutoksen lisäksi tieto siitä, että valitsemani kirjat edustavat veli Rogerin teoksista sitä aikakautta, jonka jälkeen hän alkoi julkaista kirjoja, jotka muistuttivat enemmän päiväkirjamaista tekstiä. Kirjan *Violence des pacifiques* jälkeen julkaistut veli Rogerin yksin kirjoittamat kirjat onkin julkaistu *Le journal* (”päiväkirja”) -alaotsikon kanssa. Osa myöhemmin julkaistuista teoksista on taas selkeästi hengellistä kirjallisuutta, kuten rukouskirjoja.¹⁴

Toissijaisena lähteenä käytän myös kirjasta *Vatican II – Fifty Personal Stories* löytyvää veli Rogerin omaa tekstikommenttia siitä, millainen kokemus Vatikaanin toinen konsiili hänelle oli. Tutkimuskirjallisuutta käytän lähteideni tukena saadakseni mahdollista vahvistusta tutkimustuloksilleni ja johtopäätöksilleni tai löytääkseni mahdollisia ristiriitoja tai lisätietoja.

Tutkimuskirjallisuutena veli Rogeria koskien käytän erilaisia Taizén yhteisöä koskevia kirjoja ja tutkimuksia. Näistä tärkeimpänä käytän Sabine Laplanen kirjoittamaa, vuonna 2015 julkaistua kirjaa *Frère Roger, de Taizé*, joka edustaa uutta Taizén yhteisöstä kertovaa tutkimusta. Laplanen teos on sekä laajin että tuorein veli Rogerin elämästä tähän mennessä kirjoitettu kirja.¹⁵ Veli Rogerin taustoihin ja elämään perehtyäkseni käytän myös aiempia aiheesta kirjoitettuja kirjoja, kuten José Luis González-Baladon teosta *Taizé, rakkauden yhteisö (1987)*, Rex Bricon kirjaa *Veli Roger ja hänen ystävänsä (1979)* sekä Kathryn Spinkin kirjaa *A Universal Heart. The Life and Vision of Brother Roger of Taizé (1994)*. Koska osa mainitsemastani tutkimuskirjallisuudesta on jo vuosikymmeniä sitten kirjoitettu, suhtaudun tietoihin varovaisen kriittisesti, sillä ne eivät enää edusta uusinta tutkimusta. Koen kuitenkin, että Taizén yhteisön elämästä ne antavat riittävästi taustatietoa. Poimin myös Taizén yhteisön omilta verkkosivuilta olennaisia tietoja ja katson, miten yhteisö kertoo siellä historiastaan, ekumeniaa koskevista näkemyksistään ja veli Rogerista.

¹³ Sattler 2016, 269–270.

¹⁴ Laplane 2015, 521.

¹⁵ ks. esimerkiksi Hammann 2016, 21.

Erityisinä haasteina erikielisten lähteiden ja tutkimuskirjallisuuden lisäksi haluan mainita Taizén yhteisön yleisen haluttomuuden korostaa omaa rooliaan tai merkittävyyttään ekumeenisella tai kirkollisella kentällä. Sekä Suomen Taizé-piireissä että kansainvälisten Taizén-kävijöiden kesken on kerrottu, miten yhteisön veljet jossain vaiheessa tarkoituksellisesti tuhosivat arkistonsa parin vuoden välein. Myös veli Rogerin teksteistä nousee usein tietynlainen nöyrä ajattelu, joka ei korosta historiallisten asiakirjojen säilyttämistä tai tarkkojen tietojen kertomista. On siis historian tapahtumia tutkivalle henkilölle haastavaa koettaa selvittää, mitä tarkalleen ottaen tapahtui, mikä versio tekstistä on juuri se alkuperäinen tai miten veli Rogerin runollista tekstiä voisi parhaiten tulkita. Tiedostan, että pro gradu -tutkielman aiheeni ja valitsemani lähteet ovat haastavia. Koen aiheen kuitenkin sekä merkittävänä että kiinnostavana, vaikka samalla ymmärrän tutkimustyön vaikeudet.

Saadakseni yleiskuvan 1960-luvun paaveista käyn läpi Simo Heinisen teoksen *Ihmistä suurempi. Paaviuden historia* (2004). Tarkemmin perehdyn tutkimusajankohdalleni merkittäviin paaveihin Peter Hebblethwaiten teosten perusteella. Näitä ovat *John XXIII: pope of the council* (1984) sekä *Paul VI: the first modern pope* (1993).

Perehdyn Vatikaanin toisen kirkolliskokouksen ennakoasenteisiin, sisältöön ja vastaanottoon ja erityisesti sen ekumeeniseen merkitykseen sekä siihen, millä tavoin Taizén veljet Roger ja Max (Thurian) päätyivät konsiiliin tarkkailijoiksi ja miten kyseiset kokemukset ilmenivät Rogerin teksteissä.

Selvitän taustatiedoksi myös, millaisena teologisena ajattelijana muu tutkimus on veli Rogerin nähnyt. Tähän perehdyn erityisesti kirjan *Brother Roger's Contribution to Theological Thought* kautta. Kyseinen kirja edustaa hieman uudempaa kirjallisuutta, ja on julkaistu veli Rogerin syntymän satavuotismerkkivuoden kunniaksi. Teos kokoaa poikkeuksellisen laajasti ja kootusti useiden eri teologioiden ja tutkijoiden näkemyksiä veli Rogerin teologiasta ja sen merkityksestä. Kirjoittajat ovat eri taustoista ja eri puolilta maailmaa, joten koen teoksen avaavan hyvällä tavalla veli Rogerin kokonaisvaltaista vaikutusta ekumeenisella kentällä.

Johdantoluvun toisessa alaluvussa esittelen katolisen kirkon ja ekumenian tilannetta tutkimusajankohtani alussa. Toisessa pääluvussa käsittelen veli Rogerin taustaa, hänen asettumistaan Taizén kylään ja sinne syntyvän veljesyhteisön alkutaivalta. Lähdekirjoista tulkitsem toisessa pääluvussa Taizén sääntöä ja sen

merkitystä lähtökohtana veli Rogerin tulevalle ekumeeniselle elämälle.

Lähdekirjana käsittelen siis veli Rogerin kirjaa *La règle de Taizé* eli *The Rule of Taizé*.

Kolmannessa pääluvussa käsittelen Vatikaanin toista kirkolliskokousta veli Rogerin näkökulmasta ja sitä, miten veli Roger havainnoi kirkolliskokoukokemuksiaan. Näitä kokemuksia tulkitseen esimerkiksi kirjojen *La parole vivant au concile* sekä *Vatican – Fifty personal Stories* kautta. Tueksi näkemyksilleni käytän myös erityisesti Sabine Laplanen kirjoittamaa veli Rogerin elämäkertaa *Frère Roger, de Taizé*. Neljännessä pääluvussa keskityn tulkitsemaan veli Rogerin tekstejä kirkolliskokouksen kokemusten jälkeen tutkimalla kirjassa *Violence des pacifiques* esiintyviä näkemyksiä. Samalla osoitan, miten veli Rogerin näkemykset muuttuivat alkupisteestä ja mitkä asiat vaikuttivat hänen teksteistään välittyviin tulkintoihin. Sidon veli Rogerin tekstit aikansa kontekstiin tutkimuskirjallisuudesta nostamieni tietojen avulla.

2. Katolinen kirkko, ekumenia ja maailma 1960-luvulle tultaessa

1960-luvulle tultaessa läntisen Euroopan maissa kirkossakäynti väheni useissa paikoissa, lapsia kastettiin yhä vähemmän ja pariskunnat eivät enää halunneetkaan mennä kirkossa naimisiin. Pappien määrä väheni, sillä ordinaatioiden eli pappisvihkimysten määrä pieneni ja osa katolisen kirkon papeista halusi luopua pappeudestaan. Vaikka muiden uskontojen osuus osittain nousi, suurin osa kristinuskon selkeästi hylänneistä halusi olla kokonaan ilman uskontoa.¹⁶ Ihmiset kokivat yhä useammin asuvansa jälkikristityssä tai sekulaarissa valtiossa entisen kristillisen maan näkemyksen sijaan. Tämä alkoi näkyä lainsäädännössä koskien esimerkiksi aborttia ja avioeroja. Varhaiskasvatuksessa kristillisen elämäntavan korostus tai opetus väheni ja vanhemmat alkoivat puhua uskonsa puutteesta tai epäuskostaan lapsilleen avoimemmin.¹⁷

Vuosia 1930–60 kutsuttiin joidenkin tutkijoiden taholta Ranskan kristillisyyden loistokkaiksi vuosiksi.¹⁸ Vielä 1950-luvulla suurin osa länsimaalaisista oli kristittyjä ja kristillinen kulttuuri oli ihmisille tuttua jo lapsuudesta. Tämä kristillinen perusta alkoi kuitenkin rakoilla, ja osa yhteiskunnan merkkihenkilöistä alkoi erottua sillä, että he eivät enää olleetkaan

¹⁶ McLeod 2007, 1.

¹⁷ McLeod 2007, 2.

¹⁸ McLeod 2007, 8.

mitenkään kytköksissä kristinuskoon. Myös muu kulttuuri vaikutti suuresti ihmisten käsityksiin: kirkon näkemykset esimerkiksi seksuaalieettisissä kysymyksissä alkoivat vaikuttaa vanhentuneilta ja kirkon sanoman ja ihmisten käytännön elämän välille oli muodostunut aiempaa suurempi kuilu.¹⁹

Taloudellinen ja sosiaalinen murros vaikutti sekä politiikkaan että uskontoon ja korosti ihmisten individualismia uudella tavalla. Yhteisöt eivät enää olleetkaan samanlaisia kuin ennen. Vahvat ideologiat ja niihin perustuvat yhteisöt alkoivatkin vaikuttaa vanhentuneilta. Tämä vaikutti sekä katoliseen että eri protestanttikirkkoihin, vaikka jäsenmäärissä katolinen kirkko kärsi vieläkin enemmän. Koko 1960-lukua väritti maailmassa kolme vahvasti erottuvaa liikettä ja tapahtumaa. Näitä olivat USA:n ihmisoikeusliike, Vietnamin sota sekä Vatikaanin toinen kirkolliskokous.²⁰

Katolisen kirkon matka ekumeenisella kentällä oli ollut 1900-luvun alkupuolella vielä takkuileva ja vaihteleva. Ekumeenisessa ajattelussa ja toiminnassa katolinen kirkko oli ollut pitkään nihkeä ja epäaktiivinen, jopa suoraan torjuva muita kirkkokuntia kohtaan. Vielä 1940-luvulla paavi Pius XII rohkaisi kiertokirjeessään jumalanpalvelusuudistuksiin sekä moderniin teologiseen tutkimukseen. Katolilaisille raamatuntutkijoille annettiin myös vapaus hyödyntää tieteellisiä metodeja tutkimuksessaan. Heti seuraavalla vuosikymmenellä paavi kuitenkin totesi kiertokirjeessään, että paavin annettua näkemyksen jostain teologisesta asiasta ei kyseisestä aiheesta ole enää tarvetta keskustella.²¹ Käytännössä katolinen kirkko siis antoi pieniä vapauksia, mutta suurimmaksi osaksi pyrki pitämään jäsenensä kaukana liian maallistuneista tai muihin kirkkokuntiin kytköksissä olevista asioista.

Ekumenian kannalta katolinen kirkko piti Trenton konsiilin (1545–1563) pohjalta protestanttisia kirkkoja edelleen harhaoppisina. Myös ekumeenisten järjestöjen ja kokoontumisten tilannetta seurattiin, mutta Vatikaani oli kieltänyt niihin osallistumisen, kunnes vuonna 1950 julkaistiin asiakirja, joka salli katolilaisen osallistumisen ei-katolilaiseen ekumeeniseen kokoukseen. Tällöinkin tosin vain luvan kanssa.²² Käytännössä edes ekumeenisiin teologisiin keskusteluihin osallistuminen oli siis ennen kyseistä asiakirjaa vähintäänkin haasteellista, välillä mahdotontakin.

¹⁹ McLeod 2007, 29.

²⁰ McLeod 2007, 29–30.

²¹ Heininen 2004, 145.

²² Saarinen 1994, 82–83.

Paavi Pius XII (paavina 1939–1958) suhtautui edeltäjiään positiivisemmin toisiin kirkkokuntiin ja ekumeniaan, vaikka tälläkin oli rajansa. Hän kannusti katolilaisten ja muiden kristittyjen välistä vuoropuhelua erityisesti sen jälkeen, kun Kirkkojen maailmanneuvosto oli perustettu vuonna 1948.²³ Pius XII oli älykäs, diplomaattinen ja joitain uudistuksiakin edistänyt paavi, joka vähensi italialaisten osuutta Vatikaanin kollegiossa sekä pyrki harmonisoimaan paaviutta modernin maailman kanssa yhteensopivammaksi kuin aiemmin.²⁴ Pius kohtasi paavina monenlaisia haasteita, niistä suurimpana toinen maailmansota. Siksi seuraava paavi Johannes XXIII oli paitsi persoonaltaan, myös paaviuden aikakautena eri tilanteessa.

Johannes XXIII oli monin tavoin erilainen paavi kuin edeltäjänsä. Pius XII oli ollut pyhään asemaansa yhä paremmin ja paremmin samastuva ja ”henkistynyt”, kun taas seuraava paavi totesi itselleen, ettei ottaisi itseään liian vakavasti. Johannes XXIII laski leikkiä, oli kansanomainen ja ymmärsi että kirkon tulisi muuttua ajan mukana. Tämän takia hän oli useissa suhteissa epätyypillinen paavi.²⁵

Osa tutkijoista on pyrkinyt löytämään yksittäistä selittävää tekijää sille, miksi 1960-luku oli niin merkittävä ja vallankumouksellinen vuosikymmen. Hugh McLeod kuitenkin näkee kirjassaan *The Religious Crisis of the 1960s*, että syitä ei voi eritellä yksittäisiksi, vaan että alun perin toisistaan irralliset asiat yhteen tullessaan vaikuttivat räjähdysmäisen voimakkaasti.²⁶

Johannes XXIII päätti tammikuussa 1959 koota pienen ryhmän kardinaaleja koolle. Heille hän kertoi ideastaan kutsua koolle konsiili. Kardinaalit koettivat jarrutella ajatusta ja kuuria suhtautui uuden konsiilin mahdollisuuteen erittäin vastustellen. Tämä ei kuitenkaan estänyt paavia, vaan kahden vuoden valmistelujen jälkeen, 11. lokakuuta 1962, Roomaan kokoontui yli 2400 piispaa, jotka tulivat 136 eri maasta.²⁷ Johannes XXIII halusi konsiiliin mukaan myös ”veljiä erossa olevista kristillisistä kirkoista”. Paavi kutsuikin paikalle virallisia tarkkailijoita kahdeksastatoista muusta kirkosta.²⁸

Vuonna 1962 Vatikaanin II kirkolliskokouksen alkaessa Eurooppa ja koko maailma oli useiden muutosten ja liikkeiden alainen. Vietnamin sota ja sen

²³ Heininen 2004, 145.

²⁴ Rhodes 1992, 221.

²⁵ Heininen 2004, 151.

²⁶ McLeod 2007, 15.

²⁷ Heininen 2004, 152–153.

²⁸ Heininen 2004, 153–154.

vastustus, seksuaalivallankumous, erilaiset poliittiset ja teologiset radikaaliliikkeet sekä naisten yhä suurempi vapautuminen sekä kodeissa että yhteiskunnallisella tasolla muuttivat ihmisten käsityksiä ja käytänteitä sekä maallisen että hengellisen elämän puolella, kirkoissa ja yhteiskunnissa.²⁹

²⁹ McLeod 2007, 15.

II ROGER SCHUTZISTA VELI ROGERIKSI

1. Roger Schutzista tulee veli Roger

Taizén yhteisön perustaja Roger Louis Schutz³⁰ syntyi 12. toukokuuta 1915 Sveitsissä Provencen kylässä. Hänen isänsä oli sveitsiläinen reformoitu pappi Charles Schutz ja hänen äitinsä Amélie oli kotoisin Ranskasta.³¹ Ranskankieliseen perheeseen kuului yhdeksän lasta, joista Roger oli nuorin. Jo pienestä pitäen Schutz sai ekumeenisia vaikutteita. Hänen äitinsä äiti oli katolilainen ja Schutz itse osallistui mielellään erilaisiin retriitteihin. Suvussa ekumenia oli muutenkin luontevasti läsnä; Roger Schutzin isoisä oli ollut roomalaiskatolisen kirkon pappiseminaarissa eli tiellä pappeuteen ja naimattomuuteen, mutta Vatikaanin ensimmäisen kirkolliskokouksen vaikutuksesta valitsikin vanhakatolisuuden ja päätyi lopulta reformoiduksi papiksi.³²

Pappi-isältään Roger Schutz oppi Jumalan sanan levittämisen esimerkin, mutta sai myös seurata vierestä isänsä oman kirkkokunnan sisäisiä ristiriitoja ja yhdistymispyrkimyksiä. Myös tällä tavoin Schutz näki jo nuorena, että aina ekumeniaa ei näynty tarvitsevan pelkästään kirkkojen välillä, vaan myös liikkeiden sisällä.³³ Omaa kristityn identiteettiään hän kuvasi niin, että isoäitinsä elävää esimerkkiä jo nuorena seuratessaan hän löysi oman kristityn identiteettinsä.³⁴ Tällöin hän sovitti yhteen protestanttisen taustansa katolisen uskon mysteerin kanssa. Schutzin tavoite lainauksessa ”without breaking fellowship with anyone” eli ajatus olla ”rikkomatta kumppanuutta kumppanin perinteen kanssa” tiivistää vahvasti veli Rogerin teologian ja ekumeenisen elämän kantavan periaatteen.

Nuorena sairastettu vakava sairaus, tuberkuloosi, vaikutti vahvasti Schutzin elämänasenteeseen ja tulevaisuuteen. Kokemus ajoi hänet osin yksinäisyyteen niissä vaiheissa, kun hänet eristettiin sairautensa vuoksi, mutta Kathryn Spinkin mukaan yksin vietetty aika vaikutti voimakkaasti myös Schutzin tulevaisuudenhaaveisiin ja jumalasuhteeseen: Schutz tunsi saavansa Jumalalta kutsun, vaikkei asiaa täysin itsekään osannut selittää.³⁵

³⁰ Joissakin yhteyksissä näkee Rogerin sukunimen kirjoitettuna muodossa Schutz-Marsauche, jossa jälkimmäinen sukunimi on hänen äitinsä suvun nimi. Hän itse kuitenkin käytti sukunimeä Schutz.

³¹ González-Balado 1987, 31; Pursiainen 1992, 45.

³² Sattler 2016, 268.

³³ Sattler 2016, 269.

³⁴ Marked by the lived witness [of my grandmother’s] life, while I was still very young, following her I found my own Christian identity by reconciling within myself the faith of my [Protestant] origins with the mystery of the Catholic faith, without breaking fellowship with anyone (Hammann 2015, 25).

³⁵ Spink 1986, 30–33.

Schutz päätyi opiskelemaan pääasiallisesti Geneveen, vaikka teki opintoja myös Lausanneen ja Strasbourgiin Ranskan puolelle. Schutz opiskeli teologiaa isänsä tavoin. Opiskellessaan reformoituja teologeja ja heidän ajatuksiaan Schutz alkoi pitää erityisesti kirkko-oppiin painottuvaa teologiaa eli ekklesiologiaa tärkeänä. Erityisesti häneen teki vaikutuksen strasbourgilainen reformoitu teologi Martin Bucer esimerkiksi siinä, miten Bucer suunnitteli pieniä ”yhteisösoluja” kirkon elämään. Yhteisöllisyys, kommunitarismi ja yhteisöelämä tekivät Schutztiin vaikutuksen siis jo opiskeluaikoina.³⁶

Teologian opiskelijana Schutz perusti uskon perusteita käsittelevän opintoryhmän vuonna 1939. Ryhmä jatkoi kehittymistään ja siitä tuli eräänlainen tertiarisääntökunta. Tertiarisääntökunta toimii varsinaiseen sääntökuntaan liittyen, joskin sen ulkopuolella. Schutzin perustamaan sääntökuntaan kuului maallikkojäseniä, jotka eivät olleet antaneet luostarilupauksia. Perustettu sääntökunta sai nimen Grande Communauté (”suuri yhteisö”) ja se kokoontui retriitteihin ja seminaareihin.³⁷

Toisen maailmansodan alun jälkeen vuonna 1940 Ranska oli miehitetty ja jaettu kahtia. Tässä tilanteessa Schutz lähti etsimään itselleen asuinpaikkaa äitinsä kotimaasta Ranskasta, mielellään hädänalaisten keskeltä.³⁸ Kesällä 1940 Schutz oli jo jonkin aikaa haaveillut talosta, jossa voisi asua ja muiden ihmisten kanssa toteuttaa kristillisen elämän ydintä. Hän etsi sopivaa paikkaa kauan, ja päätyi lopulta ostamaan talon köyhästä Taizén kylästä Burgundin maaseudulta pyöräilyään kylään ja koettuaan sen juuri oikeaksi paikaksi itselleen.³⁹

Vuonna 1940 Schutzin aiemmin opiskelutovereidensa kanssa perustama ryhmä Grande Communauté oli ensimmäisen kerran koolla Taizéssä. Kokoontumisen jälkeen Schutz jäi yksin asumaan Taizén kylään auttaen sodan pakolaisten, lähinnä vainottujen juutalaisten, suojelemisessa, mutta muuten eläen yksin kuitenkin pitäen muun muassa säännöllisiä rukoushetkiä kolme kertaa päivässä.⁴⁰ Schutz kirjoitti vuonna 1941 lyhyehkön traktaatin esitellen ajatuksiaan yhteisöstä, joka muistuttaisi luostaria. Traktaattiin hän tiivistä mielestään tärkeimmät osat Raamatusta: vuorisäärnan ja autuaaksijulistukset, missä

³⁶ Hammann 2016, 20.

³⁷ Salmela 2002, 12.

³⁸ Spink 1986, 42–44.

³⁹ Brico 1979, 10–11; González-Balado 1987, 37–38.

⁴⁰ Brico 1979, 10–11; Spink 1986, 42.

tärkeimpinä aiheina armo, ilo ja yksinkertaisuus.⁴¹ Tämän traktaatin laajempi versio muotoutui myöhemmin Taizén yhteisön säännöksi.

Schutz joutui pakenemaan Taizén kylästä keskellä toista maailmansotaa vuonna 1942 Gestapon joukkojen tunkeuduttua hänen taloonsa. Hän palasi kotimaahansa Sveitsiin ja asui opiskelukaupungissaan Genevessä kolmen nuoren miehen kanssa. He pitivät kahdesti päivässä rukoushetkiä katedraalin kappelissa ja sitoutuivat naimattomuuteen sekä omaisuuden yhteisomistukseen.⁴² Nuorten miesten ryhmään suhtauduttiin myös ennakkoluuloisesti muiden opiskelijoiden ja heidän oman seurakuntansa taholta, kun ryhmää muun muassa epäiltiin lahkoksi ja heidän yhteisöpyrkimyksiinsä suhtauduttiin muutenkin epäillen.⁴³ Ihmiset eivät todennäköisesti olleet kovin tottuneita ajatukseen, että reformoidut nuoret miehet halusivat sitoutua luostarinkaltaiseen elämään ja naimattomuuteen.

Vuonna 1944 Schutzin kanssa Genevestä Taizén kylään palasivat myös edellä mainitut kolme muuta nuorta miestä. Miehet auttoivat saksalaisia sotavankeja vierailemalla heidän luonaan ja kutsumalla heitä kylään kotiinsa. He halusivat näin edistää sovintoa, ja vaikka osa paikallisista asukkaista oli vaikuttuneita, toiset eivät siitä pitäneet.⁴⁴ Kieltämättä juuri äskettäin vihollisina koettujen ulkomaalaisten sotilaiden majoittaminen ja heistä huolehtiminen herätti ristiriitaisia ja torjuvia reaktioita veljiä ympäröivässä yhteisössä.

Yhteisön alkuajat eivät muutenkaan olleet helppoja. Aika oli aineellisesti ja taloudellisesti haastavaa, eikä protestanttisen yhteisön elämä aiemmin katolisessa kylässä sodan jälkimainingeissa antanut helppoja keinoja juurtua paikoilleen.⁴⁵ Sodan päättymisen jälkeen tilanne oli toki monelle muullekin tuttu ja tyypillinen.

Yhteisö aloitti maanviljelyn 1940-luvun lopulla ja sai näin tasapainotettua talouttaan. Vaikka taloudellinen tilanne oli vaikea, yhteisö halusi edelleen pitää huolta heikommista, ja ottikin luokseen asumaan sotaorpoja ja heitteille jätettyjä lapsia. Schutzin sisar Geneviève tuli veljien avuksi pitämään huolta lapsista.⁴⁶ Yhteisö oli siis jo alkuajoistaan asti avoin myös ulkomaailmalle ja otti vastaan erilaisia avuntarvitsijoita ja muita vierailijoita. Samalla jo ennen pysyvien luostarilupausten antamista veljet kohtasivat paljon ennakkoluuloja ja epäilystä.

⁴¹ Spink 1986, 62–63.

⁴² Spink 1986, 45–48; Salmela 2002, 15–17.

⁴³ Scatena 2016, 35–36.

⁴⁴ Spink 1986, 65; Salmela 2002, 17.

⁴⁵ Spink 1986, 68–69.

⁴⁶ Spink 2002, 69–71.

Vuonna 1947 Taizén yhteisö alkoi olla taloudellisesti melko vakaa. Kasvavan vieraiden määrän majoittaminenkin oli jo mahdollista. Vierailijoihin kuului niin katolisia kuin protestanttisia teologeja, joita viehätti erityisesti yhteisön rukouselämä.⁴⁷ Kun yhteisöön liittyi kolme uutta ranskalaista veljeä vuonna 1948, mietittäväksi nousi kysymys yhteisöön sitoutumisen väliaikaisuudesta. Sen ajateltiin pidättelevän veljiä liikaa ja estävän uusien aloitteiden syntyä. Niinpä saman vuoden pääsiäisenä seitsemän ensimmäistä Taizén veljeä antoivat kylän roomanisessa kirkossa perinteiset luostarilupaukset.⁴⁸

2. Taizén kylään juurtuu yhteisö

Veljien kappelina toiminut huone yhteisön talossa alkoi vierasmäärän kasvaessa käydä yhä ahtaammaksi. Samalla kylän oma katolinen roomaninen kirkko oli harvoin käytössä, mikä aiheutti veljissä surua. Kylässä ei myöskään ollut katolista seurakuntapappia. Sen lisäksi, että yhteisiä rukouksia varten kaivattiin lisää tilaa, veljet halusivat elvyttää ”maallistuneen” eli käytännössä käyttämättä jääneen kyläkirkon jälleen rukouksen paikaksi.⁴⁹

Vuoden 1948 alkupuolella veljet kysyivät, saisivatko he muuttaa Taizén roomanisen kirkon *simultaneumiksi*. *Simultaneum* tarkoittaa kahden tai useamman tunnustuskunnan yhteistä kirkkorakennuksen käyttöä. Taizén tapauksessa oli siis kyse katolilaisten ja protestanttien yhdessä käyttämästä kirkosta. Tähän he saivat luvan Autunin piispa Lebrunilta, ja vuoden 1948 helluntaista lähtien kyläkirkkoa alettiin käyttää rukoushetkien pitämiseen.⁵⁰ Kirjallisuudesta en löytänyt tarkempaa tietoa siitä, kuka luvan lopulta allekirjoitti, mutta asiasta vaikutti olevan erilaisia käsityksiä.

Autunin piispa oli kirkonkäyttöluvan antamisesta huolimatta pelokas sen suhteen, miten Vatikaanissa saatettaisiin asioihin reagoida. Tämä varovaisuus säilyi Vatikaanin toiseen konsiiliin asti. Jos katolilainen halusi ottaa osaa yhteisön veljien rukoushetkiin, hänen täytyi kysyä siihen erikseen piispalta lupa.⁵¹ Lähellä Taizén kylää Lyonissa oltiin kiinnostuneita yhteisön toiminnasta ja kristittyjen ykseydestä. Ekumeeninen liike sai tukea, ja tässä auttoi yhteisön ystävä Abbé

⁴⁷ Spink 2002, 72–73.

⁴⁸ Brico 1979, 14; Pursiainen 1992, 51–52.

⁴⁹ Spink 2002, 73.

⁵⁰ Spink 1986, 57–58; Pursiainen 1992, 50.

⁵¹ Spink 1986, 76.

Couturier. Hän loi pian yhteyksiä priorin eli veli Rogerin sekä Lyonin arkkipiispan, kardinaali Gerlierin välille.⁵²

Vuonna 1948 perustettu Kirkkojen maailmanneuvosto ei aluksi ollut Vatikaanin uskonopin kongregaation⁵³ suosiossa, ja siihen suhtauduttiin varauksella ja torjuvasti, katolilaisia jopa kiellettiin osallistumasta ekumeenisiin kokouksiin. Lyonissa oltiin tämän vuoksi murheissaan, ja lopulta arkkipiispa ja kardinaali Gerlier ehdottikin veli Rogerin vierailua Roomaan paavi Pius XII:n luo vuonna 1949. Tarkoituksena oli puhua ekumeniasta, ei vain paavin, vaan myös neljän muun katolisen vaikuttajan kanssa. Matkaan lähti myös veli Max Thurian.⁵⁴

Veli Roger itse kuvaa, kuinka syvä hengellinen ystävyys hänen ja paavin välille tuolloin syntyi. Seuraavana vuonna julkaistiin uusi uskonopin kongregaation julkaisu, jossa oli hieman eri sävy kuin aiemmassa.⁵⁵ Se antoi piispoille enemmän valinnanvaraa päätöksien suhteen, jotka koskivat sitä, kuinka paljon katolilaiset saivat hiippakunnassaan ottaa osaa ekumeeniseen toimintaan. Yhteisön ja kardinaali Gerlierin välinen suhde tuli yhä läheisemmäksi.⁵⁶ Rooman-matkansa aikana Roger tapasi tulevan paavin, Giovanni Battista Montinin (paavina Paavali VI). Myös ystävyys Angelo Roncallin kanssa muodostui tärkeäksi, erityisesti kun Roncallista myöhemmin tuli paavi Johannes XXIII.⁵⁷

Veli Roger kutsuttiin jälleen Roomaan kardinaalin pyynnöstä vuonna 1950. Tällöin paavi Pius XII:lla oli suunnitteilla julkaista pyhän vuoden kunniaksi dogmi, joka käsitteli neitsyt Marian taivaaseen ottamista. Veli Rogerilla itsellään ei ollut mitään kyseistä dogmia vastaan, vaan ongelmaksi muodostui sen ympärille suunniteltu ilmoitus vedota paavin erehtymättömyyteen. Tämän veli Roger katsoi olevan ekumeniaa ja sovituksen tietä hankaloittava asia.⁵⁸ Itse neitsyt Marian suhteen veli Rogerilla ei siis ollut ongelmaa.

Roomassa veli Roger sai tuekseen kardinaali Montinin, joka pyysi Rogeria valmistamaan kirjallisen tekstin paavia varten. Veli Roger pääsi tapaamaan paavia henkilökohtaisesti, mutta keskustelussa kävi ilmi, että dogmi oli jo päätetty julkaista sellaisena kuin oli suunniteltu eli paavin erehtymättömyyteen vedoten.

⁵² Spink 1986, 76–77.

⁵³ Kongregaation tehtävänä on suojella ja edistää uskon oppia ja moraalialueita ympäri katolisen maailman. Vatican: Congregation for the Doctrine of the Faith.

⁵⁴ Spink 1986, 56–57.

⁵⁵ Spink 1986, 78.

⁵⁶ Spink 1986, 78.

⁵⁷ Pursiainen 1992, 55.

⁵⁸ Spink 1986, 79.

Dogmi julistettiin marraskuussa 1950, ja veljet kuuntelivat uutista surullisina.⁵⁹

Dogmin julkaiseminen tässä muodossa hankaloitti muutenkin ekumeenisia keskusteluja katolisen kirkon ja protestanttien välillä.⁶⁰

3. *La Règle de Taizé: veljien ekumeeninen sääntö*

Veli Roger kirjoitti *La Règle de Taizé* (*The Rule of Taizé*, ”Taizén sääntö”) -kirjasen valmiiksi talven 1952–1953 aikana. Se sisälsi yhteiselämän ohjeita, mutta ei tarkkoja käytännön määräyksiä. Tarkoituksena oli ennemminkin rohkaista yhteisölliseen elämäntapaan ja antaa siihen eväitä. Säännön kirjoittamisen aikaan Taizén yhteisössä eli seitsemän ensimmäistä luostarilupauksin yhteiselämään sitoutunutta veljeä. Sääntö on siis kirjoitettu alun perin heille. Sama sääntö on edelleen yhteisön käytössä, tosin siihen tehtiin myöhemmin pieniä lisäyksiä.⁶¹ Sääntö sisältää paljon lainauksia Raamatusta ja on erityinen siinä suhteessa, että sääntö kirjoitettiin jo yhteiselämän alettua vuosia aiemmin, eikä ennen sitä.⁶²

La Règle de Taizé -kirjanen julkaistiin laajemman yleisön luettavaksi sekä ranskaksi että englanniksi veli Rogerin kuoleman jälkeen. Tämä julkaisu sisälsi veli Rogerin toivomia, pieniä muutoksia alkuperäiseen tekstiin.⁶³ Käytän itse kyseistä vuonna 2012 julkaistua versiota, jossa on rinnakkain sekä ranskan- että englanninkielinen versio säännöstä.

Sääntö sisältää yleisiä ohjeita koskien yhteistä elämää, rukousta, ateriointia, työntekoa, naimattomuutta, yhteisomistamista, priorin asemaa, veljien tehtävää sekä vieraiden vastaanottamista. Lisäksi kirjasessa määritellään Taizén yhteisön tähänkin päivään asti jatkuneet korostukset: Jeesuksen Vuorisaarnan autuaaksijulistusten (Matt. 5:1–12) hengen mukaiset ilo, yksinkertaisuus ja armo/armahtavuus (ranskaksi ”joie, simplicité, miséricorde”). Kirjan loppuun on liitetty tekstit, jotka luetaan veljen liittyessä yhteisöön. Säännössä viitataan yhteensä kolmeenkymmeneenviiteen eri raamatunkohtaan.⁶⁴

Kirja on omistettu yksinkertaisesti ”to my brothers” eli ”veljilleni”. Jo kirjasen johdanto-osuudessa puhutelllessaan uutta veljeä (oletettua kirjan lukijaa) veli Roger kirjoittaa, miten liittyessään veljestöön ihminen liittyy osaksi Kirkon ruumista. Kirkko kirjoitetaan säännössä aina suurella alkukirjaimella. On siis

⁵⁹ Spink 1986, 79–80, 83.

⁶⁰ Heininen 2004, 147.

⁶¹ The Rule 2012, xii.

⁶² Brico 1979, 21.

⁶³ The Rule 2012.

⁶⁴ The Rule 2012, vii–viii; 126–131.

selvää, että sillä tarkoitetaan kirkkoa laajemmassa, kaikkia kristittyjä yhdistävässä merkityksessä.

Yhteistä rukousta käsittelevässä kappaleessa veli Roger liittää veljet osaksi pyhien yhteisöä ja muistuttaa yhteydestä esirukouksien kautta osaksi koko ihmiskuntaa ja Kirkkoa.⁶⁵ Veli Roger kirjoittaa myös synninpäästön tärkeydestä ja miten se palauttaa veljen ”osaksi sovituksen iloa” (ranskaksi ”à la joie d’une réconciliation”).⁶⁶

Säännössä avataan nykyisinkin Taizén yhteisön kolmea kantavaa perusteemaa, jotka pohjaavat Jeesuksen autuaaksijulistuksiin Matteuksen evankeliumissa. Nämä ovat ilo, yksinkertaisuus ja armo/armahtavaisuus. Kaikkia kolmea ja niiden asemaa veli Roger avaa säännössä Raamattuun pohjautuen. Säännössä ei kuitenkaan kerrota, miten juuri nämä sanat päätyivät veli Rogerin olennaisimmiksi poiminnoiksi.

Priorin eli luostariyhteisön johtajan asemasta kirjoittaessaan veli Roger avaa päätöksenteon pelottavuutta⁶⁷. Veljiä rohkaistaan tukemaan prioria valppaudessa sekä rukouksessa rakentaakseen Kristuksen kokonaista ruumista. Priorin tulisi veli Rogerin näkemyksen mukaan muistaa saaneensa tehtävänsä Kristukselta ja olevan siitä vastuussa Kristukselle. Priorin aseman veli Roger näkee yhteisössä ykseyden vaalijana: ”Le prieur suscite l’unité dans la communauté”. Priorilla on myös paljon vastuuta ja hän yksin saa päättää jatkajansa.⁶⁸

Veli Roger liittää kirjoittamansa säännön tiiviisti osaksi jo olemassa olevaa kristikuntaa ja sen perinnettä. Missään kohdassa kirjaa ei mainita kirkkokuntia tai protestanttisuutta, vaikka aluksi kaikki veljet olivat protestantteja. Pikemminkin veli Roger tuntuu liittävän veljien kaiken yhteiselämän osaksi suurempaa Kirkkoa suurella alkukirjaimella kirjoitettuna. Kirkkoa, joka on jakaantunut, mutta jonka jakaantumiseen veli Roger suhtautuu skandaalina. Kristittyjen yhteys ja ykseys on yksi säännön tärkeimmistä ja kantavimmista teemoista.

Kirjan esipuheessa on nostettu esiin lause säännön johdannosta: ”Aie la passion de l’unité du Corps du Christ”, englanniksi “Make the unity of the body of Christ your passionate concern”. Veljet nostivat siis myös myöhemmin kirjaa laajemmalle yleisölle julkaistessaan kyseisen lauseen merkityksen keskiöön; Kristuksen ruumiin yhtenäisyys on asia, johon on suhtauduttava huolella ja

⁶⁵ The Rule 2012, 15–17.

⁶⁶ The Rule 2012, 70–71.

⁶⁷ Ranskaksi eli alkuperäiskielellä sana on ”redoutable” eli pelottava tai kamala/kammottava.

⁶⁸ The Rule 2012, 85–93.

intoshimaisesti.⁶⁹ Tämä sama ajatus puhutteli myöhemmin myös muita teologeja, esimerkiksi saksalaisia teologeja Karl Rahneria ja Heinrich Friesiä, jotka lainasivat veli Rogerin sanoja kirjassa *Unity of the Churches: An Actual Possibility* vuonna 1983.⁷⁰

Säännön vuonna 2012 julkaistussa versiossa kerrotaan sen olevan hieman muokattu versio aiemmasta säännöstä. Esipuheessa mainitaan, miten sääntöön on veli Rogerin kuoleman jälkeen tehty muutamia veli Rogerin itse toivomia muutoksia. Itse tekstistä ei kuitenkaan selkeästi ilmene, mitä kyseiset muutokset ovat. Sääntö on jonkin verran muuttunut vuosikymmenten aikana, mutta muutoksia ei ole julkaistu laajemmalle yleisölle, sillä sääntö on ollut aiemmin lähinnä veljien omassa käytössä.⁷¹ En ole saanut käsiini alkuperäistä sääntöä, joten teen päätelmiä sen version perusteella, joka minulla on.

Kirjasessa on sama henki kuin muussakin veli Rogerin kirjallisessa tuotannossa ylipäänsä ja Taizén yhteisön elämässä: tarkoitus on keskittyä olennaiseen. Yksi Taizén yhteisön tärkeimmistä arvoista on yksinkertaisuus, siihen veljetkin ovat sitoutuneet. Taizén säännössä näkyy sama korostus, asioita ei avata tarpeettoman monimutkaisesti, vaan vain se olennaisin on koottu kansiin. Tarkkoja käytännön ohjeita ei anneta, vaan pohjana yhteisön elämälle korostetaan Kristuksen esimerkkiä ja ykseyden elämistä käytännössä.

Sveitsissä sijaitseva Grandchampin ekumeeninen sisaryhteisö käyttää myös yhteisöelämänsä pohjana samaa sääntöä ja on käyttänyt sääntöä lähes sen kirjoittamisesta lähtien.⁷² Tämän lisäksi Granchampin yhteisö on muutenkin elänyt yhteistyössä Taizén veljien kanssa. Siitä kertoo muun muassa kahden sisaren asuminen Taizén yhteisössä veli Rogerin kutsusta vuonna 1963. Tämä rohkaisi veli Rogeria haaveilemaan siitä, miten Taizéssä voitaisiin tulevaisuudessakin kutsua pieniä ryhmiä eri kirkkokunnista asumaan yhteisön rinnalle. Ajatus jäi kuitenkin vain ajatuksen tasolle, eikä päässyt toteutumaan veli Rogerin laajemmin haaveilemalla tavalla.⁷³

⁶⁹ The Rule 2012

⁷⁰ Scatena 2016, 32.

⁷¹ Sattler 2016, 273.

⁷² Communauté de Grandchamp

⁷³ Laplane 2015, 276–277.

III TOIVEET UUDENLAISESTA EKUMENIASTA

1. Veli Rogerin ja Johannes XXIII:n alkava ystävyys

Kun 1950-luku oli loppumaisillaan, Taizéssä mietittiin yhteisön rukoushetkiin ja messuihin käytetyn kyläkirkon asemaa. Kylässä sijaitseva kirkko oli katolinen, mutta protestanttisten Taizén veljien sitä käyttäessä tilannetta kutsuttiin termillä *simultaneum* eli kahden tai useamman tunnustuskunnan yhteinen kirkkorakennuksen käyttö.⁷⁴ Veljet olivat viettäneet kylän katolisessa kirkossa omia messujaan, mutta vuoden 1958 kesäkuussa Vatikaani sai tämän tietoonsa. Tuloksena oli, että kirkkoa saisi käyttää kyllä muihin tarkoituksiin, mutta ei messuun.⁷⁵

Roomassa pidettiin vuosina 1952, 1954 ja 1955 ekumeenisia kokouksia, joihin kaikkiin kutsuttiin Taizén veljistä Roger ja Max. Tapaamisten yhteydessä kävi esimerkiksi niin, että Autunin piispa löysi veli Rogerin kirjoittaman rukoustekstin, jota oli käytetty yhteisön rukoushetkissä. Seurauksena oli, että Vatikaani halusi tarkastella asiaa tarkemmin. Asiaa tutkittiin Vatikaanin istunnossa ja siitä järjestettiin äänestys, jonka tuloksena oli aiemmin mainittu päätös messujen kieltämisestä (rukoushetket tosin olivat edelleen sallittuja). Tämä päätös oli pettymys veljille.⁷⁶ Kuitenkin ennen kuin se tuli voimaan, silloinen paavi kuoli. Uudeksi paaviksi valittu Angelo Roncalli oli alun perin antanut luvan kyläkirkon käyttöön ja päätös messun järjestämisen kieltämisestä raukesi.⁷⁷

Vuonna 1957 yhteisöön kuului 25 veljeä. He olivat alun perin ranskalaisia, saksalaisia, sveitsiläisiä ja hollantilaisia ja taustaltaan luterilaisia ja kalvinisteja.⁷⁸ Taizén yhteisön välit katolisen kirkon kanssa lämpenivät, kun Angelo Roncallista tuli uusi paavi Johannes XXIII vuonna 1958. Samana vuonna kuin uusi paavi valittiin, kardinaali Pierre Gerlier toivoi, että uusi paavi voisi tavata veli Rogerin.

Taizén veli Max Thurian kirjoitti Roomaan kardinaali Gerlierille toivoen, että tapaaminen uuden paavin kanssa onnistuisi mahdollisimman pian. Lyonin arkkipiispan tuella tapaaminen veljien ja paavin välillä saatiin järjestettyä 7. marraskuuta 1958, ehtona tosin oli Johannes XXIII:n toive siitä, että veljet ”eivät kysyisi liian vaikeita kysymyksiä”.⁷⁹ Tutkimuskirjallisuus ei mainitse, johtuiko

⁷⁴ Teinonen 1999, 309.

⁷⁵ Laplane 2015, 216.

⁷⁶ Spink 1986, 87–88.

⁷⁷ Spink 1986, 88.

⁷⁸ Pursiainen 1992, 87.

⁷⁹ Laplane 2015, 216–217.

varovainen asenne paavin suhtautumisesta juuri Taizén veljiin tai heidän taustaansa, vai oliko lausunto paaville tyypillinen. Tosin Johannes XXIII tunnettiin myös huumorintajuiseksi miehenä, joten varmuutta pyynnön vakavuudesta ei myöskään ole helppo päätellä.

Veljet Roger ja Max olivat Sabine Laplanen mukaan ensimmäisiä, jotka saivat yksityisen tapaamisen järjestettyä uuden paavin kanssa. Tapaaminen onnistui hyvin ja sen seurauksena vastaavia tapaamisia alettiin toistaa vuosittain, myös seuraavan paavin aikana. Veljet olivat myös päässeet tapaamaan paavin ennen tämän varsinaista yleisaudienssia, sillä kardinaali Gerlier itse koki sen tärkeäksi.⁸⁰

Veli Rogerin mukaan puhetta oli jo ensimmäisen tapaamisen aikaan jonkinlaisesta konsiilista. Paavi Johannes XXIII oli myös keskusteluissa todennut, että katolinen kirkko ei yksin omista totuutta ja että Pyhän Hengen avulla katolilaiset ja protestantit voivat löytää syvän yhteyden keskenään. Jo paaviutensa alkumetreillä Johannes XXIII osoitti positiivisen suhtautumisensa ekumeniaan kohtaan ja toiveensa tulevasta käytännön askelista sitä kohti. Tapaamisen tuloksena veljet valmistivat paavia varten tekstejä seuraavien kuukausien aikana.⁸¹ Laplane ei tarkemmin kerro, minkälaisista teksteistä oli kyse tai reagoiko paavi niihin millään tavoin. Kaikesta päätellen kyse oli kuitenkin yhteisestä projektista, joka lähensi veljien ja paavin välejä tulevien kuukausien aikana.

Lähestyttäessä Vatikaanin toista konsiilia voitiin nähdä laajemminkin kehitystä siinä, miten protestanttikirkot ja katolinen kirkko löysivät yhteistä pohjaa yhä vahvemmin ja lähestyivät toisiaan. Toisaalta kirkkokuntien sisäiset erot kasvoivat yhä suuremmiksi ja kristityt alkoivat jakaantua erilaisiin liberaali-, konservatiivi-, radikaali- tai maltillisiin ryhmiin.⁸² McLeodin mukaan katolilaisten toiveet lähestyttäessä Vatikaanin toista konsiilia olivat osittain epärealistisen korkeita. Eri ryhmiin jakautuneessa kirkossa muutoksen toivo eli vahvana erilaisten reformeja toivovien ryhmien keskuudessa.⁸³ Samalta vaikuttivat veli Rogerin toiveet. Katolisen kirkon odotettiin korjaavan vuosisatojen aikana saadut ja aiheutetut haavat.

Veljet tiedostivat haasteet, joiden keskellä Rooman kuuria joutui elämään, kun osa kardinaaleista ja muista katolilaisista toivoi uudistuksia ja korjauksia,

⁸⁰ Brico 1979, 17.

⁸¹ Laplane 2015, 217–218.

⁸² McLeod 2007, 2.

⁸³ McLeod 2007, 13.

toiset taas halusivat pitää vanhasta kiinni ja kunnioittaa traditioita.⁸⁴ Kun Johannes XXIII ilmoitti Vatikaanin toisen konsiilin olevan valmisteilla, toi ilmoitus toivoa kristittyjen yhä näkyvämmästä ykseydestä myös Taizén veljille.⁸⁵ Toivon ohessa veljet kuitenkin epäilivät ekumenian täyttä toteutumista, sillä heidän näkökulmastaan yksi suurimmista kipupisteistä protestanttien ja katolilaisten välillä oli edelleen katolisen kirkon oppi paavin erehtymättömyydestä.⁸⁶

Veli Roger kuvasi paavi Johannes XXIII:n asennetta sanoen, kuinka kirkolliskokouksen tavoitteena oli raikastaa, tehdä Jumalan kasvot yhä näkyvämmiksi ja läpinäkyviksi. Veli Roger kertoi myös, miten paavia itseään pystyi tulkitsemaan läpinäkyvästi, kuten avointa kirjaa.⁸⁷ Veli Roger kuvasi tutustumista paavi Johannes XXIII:n kanssa uutena alkuna, Rogerin sanojen mukaan yhteisöön saapui paavin ansiosta kevät. Johannes XXIII rohkaisi yhteisön veljiä astumaan ulos yksinäisyydestä, jossa he kokivat joutuneensa elämään. Näin suuren vaikutuksen paavi teki jo ensimmäisessä kohtaamisessa.⁸⁸ Veli Rogerin reaktiosta paistaakin helpotus ja ajatus siitä, että joku ymmärtää. Veljet olivat eläneet monin tavoin haastavissa olosuhteissa ja ympärillä olevan yhteisön kummeksumina sekä jo Genevessä että yhteisöä Taizén kylään muodostaessaan. Kun paavi rohkaisi veljiä tulemaan pois yksinäisyydestään ja jakoi muutenkin samanlaisia ajatuksia, ei ole ihme, että veli Roger innostui.

Paavin ja veli Rogerin ystävyys oli sen verran merkittävä, että veli Roger kuvasi Johannes XXIII:n olleen ja tulleen hänelle kuin isäksi. Veli Roger kirjoitti, kuinka paavi oli ehkä jopa se ihminen, jota veli Roger eniten maailmassa arvosti. Johannes XXIII tuntui myös arvostaneen Taizén yhteisöä, sillä hänen kerrotaan rohkaisseensa veljiä jatkamaan heidän kulkemallaan tiellä.⁸⁹

Kirjassa *Vatican II: Fifty Personal Stories* veli Roger kommentoi, että paavi Johannes XXIII:n laaja paimentehtävä eli paavius johti siihen, että tämän poikkeuksellinen intuitio pääsi tulemaan hedelmälliseksi. Samalla paavi teki saman intuition osaksi useiden muidenkin kristittyjen kutsumusta. Veli Roger kuvaili, kuinka he veli Maxin kanssa saivat kutsukirjeen tulla kirkolliskokouksen tarkkailijoiksi ja kuinka kutsu sai heidän ”sydämensä ylitsevuotavaisiksi”. Ensin veli Roger koki, ettei häntä ollut tehty kirkolliskokouksen tapaisia suuria

⁸⁴ Laplane 2015, 219.

⁸⁵ Laplane 2015, 221.

⁸⁶ Laplane 2015, 222.

⁸⁷ Spink 1986, 83.

⁸⁸ Schutz 2006, 74–76.

⁸⁹ Schutz 2006, 74–76.

tapaamisia varten, mutta lopulta hän sai voimia rohkaistua lukemalla kirkolliskokouksen alkuaikoina Avilan Teresan tekstejä öisin.⁹⁰

Johannes XXIII:n merkitys tuntui toistuvan veli Rogerin jokaisessa kyseistä paavia koskevassa tekstissä. Myöhemmin veli Roger oli sen verran järkyttynyt Johannes XXIII:n kuolemasta, että oli huolissaan koko Taizén yhteisön tulevaisuudesta. Paavin kanssa koettu henkinen yhteys ja tuki oli ollut niin merkittävä ja toivoa tuova, että ilman hänen olemassaoloaan ei voinut olla varma tulevasta. Kirkolliskokouksen viimeisinä vuosina veljet tutustuivat myös piispa Karol Wojtylaan, josta myöhemmin tuli paavi Johannes Paavali II.⁹¹

On siis selvää, että lyhyen paaviutensa aikana Johannes XXIII ei vain alullepannut merkittäviä historiallisia tapahtumia katolisen kirkon historiassa, vaan vaikutti henkilökohtaisesti ja pysyvästi sekä veli Rogerin ajatteluun, että Taizén yhteisöön. Näin voi päätellä jo veli Rogerin omista sanoista, joista ei tunnu löytyvän arvostelun tai edes varauksellisuuden siementäkään, mitä tulee kyseisen paavin ajatuksiin tai toimintaan.

On kuitenkin mielenkiintoista, että esimerkiksi tarkastellessa Peter Hebblethwaiten kahta paavikirjaa – *John XXIII* ja *Paul VI* – eli molempia kirkolliskokouksen paaveja käsitteleviä teoksia voi huomata, että veli Roger mainitaan jälkimmäisessä kirjassa paljon useammin. Ainoa maininta veli Rogerista Hebblethwaiten Johannes XXIII:tta käsittelevässä kirjassa on kertomus paavin ja veljen tapaamisesta, jolloin he keskustelivat köyhyydestä ja toisaalta Vatikaanin mahtipontisuudesta. Hebblethwaiten mukaan paavi lopulta unohti puhuvansa protestantin kanssa ja kehotti veli Rogeria lausumaan *Our Lady* -rukouksen eli rukouksen neitsyt Marialle. Tosin veli Rogeria tämä ei haitannut.⁹²

Vatikaanin toiseen kirkolliskokoukseen osallistui myös sveitsiläinen teologi Hans Küng, joka oli katolisessa maailmassa jonkinlainen kuuluisuus jo 1950-luvulla, jolloin hän käsitteli Karl Barthin käsitystä vanhurskauttamisopista ja sen kautta väitti protestanttisen pelastusopin sopivan hyvin yhteen katolilaisuuden kanssa.⁹³ Näen, että Küngin ja veli Rogerin näkemyksissä on paljon yhtäläisyyksiä, ja toisaalta joissain asioissa Küng on katolilaisena paljon vähemmän katolilainen näkemyksiltään kuin veli Roger.

⁹⁰ Schutz 2003, 151.

⁹¹ Roger of Taizé 2003, 151.

⁹² Hebblethwaite 1984, 479.

⁹³ Saarinen 1994, 132.

Lähdemateriaalini ei kerro paljon veli Rogerin ja Hans Küngin väleistä, mutta he olivat molemmat kotoisin Sveitsistä mutta Sabine Laplane kuvaa veli Rogerin elämäkerrassa, miten Küng oli itse asiassa neuvonut veljiä kirkolliskokouksen aikaan pysymään protestantteina. Küng ei uskonut, että veljet hylkäisivät reformoituja juuriaan.⁹⁴ Hän oli osittain oikeassa, vaikka veli Max myöhemmin kääntyikin katolilaiseksi.

Küng näki, että Vatikaanin II kirkolliskokous merkitsi katoliselle kirkolle 180 asteen käännöstä ekumeenisessa mielessä. Oltiin tultu kauas reformaation ajan näkemyksistä ja toisaalta oltiin valmiita katsomaan asioita uudesta näkökulmasta. Vaikka katolinen kirkko ei ollutkaan esimerkiksi Kirkkojen Maailmanneuvoston jäsen, olivat Vatikaanin II kirkolliskokouksen ja sitä edeltävät tapahtumat merkittäviä askelia ekumenian kentällä. Küng totesi, että vaikka toki jäi vielä useita selvittämättömiä asioita, joista katolinen kirkko ja muut kirkkokunnat eivät olleet yksimielisiä, konkreettiset positiiviset saavutukset olivat niitäkin merkittävämpiä.⁹⁵

Kuten veli Roger, myös Küng koki, että katolisen kirkon muutokset, avautuminen ulospäin ja hyväksyvämpi suhtautuminen muita kirkkokuntia ja ylipäänsä ei-katolilaisia kohtaan, kutsuivat yhä vahvemmin katolisen kirkon ulkopuoliset tahot vastuuseen tulevista.⁹⁶ Koska katolinen kirkko oli ottanut niin merkittäviä askelia, veli Roger ja Hans Küng vaikuttivat molemmat ajatelleen niin, että vastuu lähentymisestä oli siirtynyt esimerkiksi eri protestanttiryhmille. Katolinen kirkko oli kantansa näyttänyt ja tullut vastaan, nyt olisi muiden kirkkokuntien aika ottaa uudistukset vastaan ja omista lähtökohdistaan vahvistaa ekumeenisia pyrkimyksiä yhä enemmän.

Küng ilmaisi ajatuksensa, että kirkolliskokouksen myötä kuva kristitystä ja siitä, mitä koko kristikunnan yhteinen kirkko edustaa, oli muuttunut. Hän näki, että uudenlainen, todellinen kristitty olisi nimenomaan ekumeeninen kristitty, eikä välttämättä selkeästi yhden tietyn kirkkokunnan edustaja. Küng kirjoitti, kuinka katoli(lai)nen ja protestantti eivät enää tarkoittaneet toisensa automaattisesti poissulkevia termejä, vaan kristitty pystyi olemaan kumpaakin.⁹⁷ Kuvausta lukiessa voisi kuvitella Küngin kuvailleen juuri veli Rogerin kaltaista henkilöä. Ihminen, joka oli syntynyt protestantiksi, mutta joka koki useamman eri

⁹⁴ Laplane 2015, 267.

⁹⁵ Küng 1986, 25–26.

⁹⁶ Küng 1986, 26.

⁹⁷ Küng 1986, 30–31.

kristillisen perinteen itselleen läheiseksi ja tärkeäksi ja näin oli ensisijaisesti ekumeeninen kristitty ja vasta toissijaisesti tietyn kirkkokunnan edustaja.

Toisaalta Künigin ja veli Rogerin näkemykset erosivat jyrkästi esimerkiksi pappien selibaatin suhteen: Kung olisi halunnut siitä luovuttavan, veli Roger taas piti asiaa luovuttamattoman tärkeänä. Tätä avaan lisää viidennessä pääluvussa.

2. *L'unité, espérance de vie: toiveikkaana kohti konsiilia*

Syyskuussa 1960 veli Roger kutsui Taizéhen tusinan verran katolisia piispoja ja viitisenkymmentä protestanttipappia yhteistä keskustelua varten kolmen päivän ajaksi. Tapaaminen toistettiin vuoden päästä. Tällaista tapaamista ei oltu järjestetty reformaation aikojen jälkeen ja veli Roger toivoikin, että keskityttäisiin enemmän yhteisiin kokemuksiin ja keskusteluihin pappeudesta. Erityisesti tapaaminen keskittyi Latinalaisen Amerikan tilanteeseen, mihin Euroopassa tunnuttiin kiinnostavan vähänlaisesti huomiota.⁹⁸ Spink ei kerro, minkä takia tapaaminen oli niin poikkeuksellinen. Oliko syynä tapaamisen vapaamuotoisuus vai tapaamispaikka vai osallistujien ekumeenisuus vai jokin muu tekijä? Oletettavasti ainakin ekumenian tilanteen ja roomalaiskatolisen kirkon varovaisen, vielä hetki sitten torjuvankin ekumenia-asenteen huomioiden tapaaminen oli varmasti laajuudeltaan ja laadultaan poikkeuksellinen.

Vuonna 1960 veli Roger koki jonkinlaista turhautumista ja kiirettä ekumenian etenemisen suhteen. Hän totesi Taizéssä järjestetyn ekumeenisen tapaamisen jälkeen, miten kristinuskon ykseyden tehtävä oli ”elämän ja kuoleman kysymys”. Kyseessä ei siis ollut hänelle vain toive tai tavoite, vaan elintärkeä asia ja Kristuksen esimerkin mukainen kristityn elämän välttämättömyys.⁹⁹

Siitä lähtien kun Roger Schutz on tunnettu nimellä veli Roger (vuodesta 1949 eteenpäin) hänen kirjoittamansa kirjat on julkaistu aina samalla nimellä eli Roger Schutz, Prieur de Taizé¹⁰⁰. Titteli ”prieur” eli ”piori” merkitsi veli Rogerin asemaa yhteisössään, hän oli luostarin esimies.¹⁰¹ Edellinen veli Rogerin teos oli julkaistu vuonna 1959 nimellä *Vivre l'aujourd'hui de Dieu*. Kirja tuli valmiiksi samoihin aikoihin kuin uusi paavi valittiin, joten se ei ole osana tutkimusaineistoa.

Ensimmäinen veli Rogerin 60-luvulla julkaistu kirja on nimeltään *L'unité, espérance de vie* (en ole löytänyt suomennosta, mutta nimen merkitys on ”ykseys,

⁹⁸ Spink 1986, 75.

⁹⁹ Scatena 2016, 30.

¹⁰⁰ Communauté de Taizé 2015, France, Suisse, Belgique/livres.

¹⁰¹ Teinonen 1999, 269.

elämän toivo”). Englanninkielinen versio on nimeltään *Unity, Man’s Tomorrow*. Ranskankielinen alkuperäisteos on omistettu Arrasin piispalle, Monsignore Huyghelle. Teos on jaettu viiteen osaan, jossa kussakin on kahdesta neljään alaotsikkoa.¹⁰² Kirjassa ei ole mitään varsinaista esittelytekstiä tai saateosiota, mutta se on osittain kristinuskon silloista tilannetta faktojen ja havaintojen kautta kuvaavaa tekstiä, osittain taas selkeän hartaustekstin muotoon kirjoitettua runollistakin pohdintaa. Veli Rogerin tapa kirjoittaa vaikuttaa intohimoiselta, hän käyttää huudahduksia ja toistoa tehokeinoina, toisaalta tukee omia käsityksiään mainitsemalla raamatunjakeita tai tilastollisia faktoja.

Kirja alkaa toteamuksella, että ainoa tapa mennä eteenpäin on eläminen Jumalan tässä päivässä. Erityisesti pelon hetkinä pitäisi ottaa jokainen päivä uutena vastaan. Veli Rogerin mukaan epätoivo syntyy sellaisessa tilanteessa, kun ihminen jätetään kokonaan yksin. Koska viimeistä hetkeään ei voi tietää, täytyisi elää tässä hetkessä hyväksyen tulevaisuutensa. Ajan muuttuessa voisi tuntua luontevalta heijastaa joitain vanhan kristikunnan aiempia reaktioita ja vetäytyä kristittyinä eräänlaisiin gettoihin, mutta tällöin olisi entistä vaikeampi loistaa ”Kristuksen kaikki kansakunnat läpäisevää valoa” (ranskaksi ”rayonnement du Christ qui transcende toutes les civilisations”), kirjoittaa veli Roger.¹⁰³ Ottaen huomioon, miten käytännössä ja ajatuksineen yksin veli Roger oli elämässään ollut ja joutunut olemaan, tämä ajatus tuntuu heijastavan mahdollisesti hänen omaa kokemustaan.

Veli Rogerin mukaan Kristus tulisi muuntamaan ajan uusiksi, mutta että kristityt olivat itsessään heikentyneet tehtävässään olemalla jakaantuneita. Rogerin mukaan kuitenkin eilisen jakaantuminen voi tänä päivänä johtaa uudelleen ykseyden löytymiseen, jotta Jumalan elämä voisi taas säteillä kristittyjen parissa. Se taas näyttäytyisi yhteisenä ja maailmanlaajuisena sivilisaationa.¹⁰⁴

Tekstissään veli Roger näkee, että seuraavina vuosina katolisuus¹⁰⁵ ja universaalius toteutuisivat täydellisinä, kun rakenteet tulisivat muuttumaan ja kaikki kristityt osallistuisivat lahjoillaan yhteiseen hyvään omien voimiensa ja mahdollisuuksiensa mukaan. Veli Roger kokee, että vaikka kristikunta tuntuu

¹⁰² Schutz 1962, 7–9.

¹⁰³ Schutz 1962, 13–16.

¹⁰⁴ Schutz, 1962, 16.

¹⁰⁵ Tässä veli Roger viittaa katoliseen samassa merkityksessä kuin yleiseen kirkkoon, eikä tarkoita roomalaiskatolisuutta.

pienenevän määrällisesti, oli kyseinen aika poikkeuksellinen siinä mielessä, että koskaan aiemmin ei ollut ollut yhtä paljon keinoja saavuttaa niitä ihmisiä, jotka eivät vielä voineet uskoa.¹⁰⁶ Konkreettisia esimerkkejä siitä, mihin nämä erilaisten kristittyjen kontribuutiot johtaisivat tai mitä ne voisivat olla, ei kuitenkaan mainita. Veli Roger ei suoraan konkreettisin esimerkein kerro, mitä kristittyjen ykseys kirkollisessa mielessä tarkoittaisi, vaan keskittyy enemmän maalailemaan kuvia siitä, miten yhteyttä tulisi etsiä ja miten jokainen kristitty on siitä yksilönä vastuussa.

Veli Rogerin näkemyksen mukaan ykseyden etsiminen lähtee jokaisesta ihmisestä sisältä, mutta leviää sitä kautta näkyväksi yhteydeksi, jonka merkinä tulisi olemaan yksi Kirkko (ranskaksi ”une seule Eglise”).¹⁰⁷ Tässä sana *kirkko* on siis kirjoitettu isolla alkukirjaimella, joten veli Roger tuntuu nähneen sen kaikkia kristittyjä koskevana Jumalan kristikunnan kirkkona, eikä tietyn kirkkokunnan ”omistamana” tai johtamana yksikkönä.

3. *L'unité, ykseys: 1960-luvun alun yhteinen haaste*

Myös kristillisen elämän heikentyminen näkyy kirjassa *L'unité, espérance de vie*. Ykseyden ja yhden kirkon esikuvana veli Roger käyttää Jeesuksen sanoja, kun hän rukoili Jumalaa toivoen, että ihmiset voisivat olla yhtä, jotta maailma uskoisi.¹⁰⁸ Tällä veli Roger näkee olevan kaksi lopputulosta: Se, että kristityt kokoontuisivat taas yhteen ja se, että he voisivat tällöin yhdessä viedä sanaa Jumalasta niille, jotka eivät häneen vielä usko. Hän uskoo, että kasteen kautta jokaiseen oli asetettu tärkein kutsumus, joka olisi universaaliuden ja ekumeenisuuden kautta yhteyden etsiminen.¹⁰⁹ Tässä veli Roger sitoo kasteen kautta kristityt yhteen: Jos mikään muu ei kaikkia kristittyjä yhdistä, kaste on sellainen. Kasteen lisäksi veli Roger vetoaa Jeesuksen esimerkkiin.

Seuraavassa kirjan osiossa veli Roger käsittelee kyseisen ajan ilmiöitä ja erityisesti energiamuotojen moninaistumista, mekanisaatiota ja ihmisen asemaa uudenlaisen tekniikan keskellä. Tekniikan vaikutuksen uskontoon hän näkee kielteisenä. Hän kirjoittaa, miten teknisten laitteiden käyttö heikentää ihmisen uskonnollista herkkyyttä ja kaipuuta Jumalaa kohti ja miten tästä seuraa muun muassa perheiden hajoamisia avioerojen vuoksi. Toisaalta ihmiset menevät yhä

¹⁰⁶ Schutz 1962, 16.

¹⁰⁷ Schutz 1962, 20.

¹⁰⁸ Schutz 1962, 23.

¹⁰⁹ Schutz 1962, 24.

nuorempina naimisiin ja veli Roger näkee tekstissään tämän ilmiön jatkuvan yhä tulevaisuudessa.¹¹⁰ Epäselväksi jää, minkä vuoksi juuri nuorena avioituminen olisi veli Rogerin mielestä hyvä asia.

Ihminen on luotu Jumalan kuvaksi, mutta Paholainen on saanut veli Rogerin mukaan aikaan hajaannusta niin, että yhteyttä Jumalaan tai toiseen ihmiseen ei enää ole etsitty.¹¹¹ Tämä on ainoa kohta kyseisessä kirjassa¹¹², kun Paholainen mainitaan ja silloinkin vain menneessä aikamuodossa, ei enää aktiivisena tekijänä. Sen syvällisemmin ei käsitellä pahuuden ongelmaa tai ihmisen sisäistä pahuutta. Taizén ja veli Rogerin teksteissä onkin yleensä vahva painotus Jumalassa, yhdistävissä tekijöissä ja siinä, miten olla rakastavampi kristitty ja lähimmäinen, eikä synnistä tai pahuudesta puhuta muuten kuin heikompana vastavoimana hyvälle, ei kovin suurena tai aktiivisena uhkana.

Uusiutuvan ja teknisen maailman keskellä veli Roger näkee, että kyseisenä aikana tarvittaisiin erityisesti realismia ja totuutta.¹¹³ Syy tähän tarpeeseen olisi muun muassa se, että maailmassa tuntuu veli Rogerin mukaan olevan menossa sekä materiaalinen että moraalinen kriisi, johon voisi löytyä parannusta kristillisestä hengestä.¹¹⁴

Veli Roger haluaa selkeyden vuoksi jakaa kristikunnan tarkastelun kolmeen osaan: vanhoihin kristittyihin kulttuureihin, lähetystyöalueisiin sekä latinalaiseen Amerikkaan, jossa hänen mukaansa yhdistyivät edellä mainittujen kahden alueen piirteet.¹¹⁵ Pohjois-Amerikan kristittyjä veli Roger kritisoi siitä, että heillä uskon kohteesta on välillä tullut usko itsessään eli he eivät enää kohdista uskoaan Jumalaan, vaan tärkeämpää on korostaa henkilökohtaista uskoa ja näin uskonnollisuudesta tulee itsekeskeistä, jopa narsistista.¹¹⁶ Tässä kohtaa veli Rogerin teksti kuulostaa yllättävänkin ajankohtaiselta.

Käsiteltyään Euroopan ulkopuolisen maailman kristillisyyttä ja sen erityispiirteitä veli Roger siirtyy kirjassaan suoraan katolisen kirkon käsittelyyn. Maailman senhetkisessä tilanteessa veli Roger kokee, että katse tulisi suunnata Latinalaiseen Amerikkaan. Tekstissään hän toteaa, että Latinalaisessa Amerikassa

¹¹⁰ Schutz 1962, 36.

¹¹¹ Schutz 1962, 21–22.

¹¹² L'unité, espérance de vie.

¹¹³ Schutz 1962, 38.

¹¹⁴ Schutz 1962, 41.

¹¹⁵ Schutz 1962, 45–46

¹¹⁶ Schutz 1962, 51.

suurin osa protestanteista suhtautuu katoliseen kirkkoon jopa aggressiivisesti haluten katkaista siteet kokonaan katolisen kirkon kanssa.¹¹⁷

Nuorten asenteesta, teknologisesta kehityksestä ja ylipäänsä nuorisokulttuurista veli Roger löytää paljon ymmärrettävää. Hän kritisoi myös tässä akateemista ajattelua siinä mielessä, että hän kokee akateemisen kielenkäytön ajaneen nuoria pois päin kirkosta. Syynä tähän on esimerkiksi nuorten epäluottamus sanoja kohtaan, ”la jeunesse d’aujourd’hui se méfie de plus en plus des mots” eli ”tämän päivän nuoret suhtautuvat yhä epäilevämmiin sanoihin”.¹¹⁸ Voikin ajatella, että veli Roger samastuu tässä itsekkin nuoriin; vaikka hän oli yliopistosta valmistunut teologi, korostaa hän teksteissään tekoja ja elämisen esimerkillä näyttämistä aina enemmän kuin kirjallista opettamista tai sanojen käyttöä.

Ortodoksikirkon veli Roger mainitsee positiivisena esimerkkinä suhteessa uudenlaiseen tekniikkaan nojautuvaan ihmisen malliin. Hän näkee Venäjän ortodoksikirkon asenteen uusia teknologioita kohtaan esimerkillisen hyvänä, sillä Rogerin mukaan Venäjällä kirkko suhtautuu neuvostolaiseen elämään negatiivisesti vain sen ateismin takia, mutta ei tieteesiin nojaamisen vuoksi. Veli Roger näkee Venäjän ortodoksikirkon myös toisenlaisena hyvänä esimerkkinä sen kauniin liturgian vuoksi. Liturgiaa hän kuvailee niinkin runollisesti kuin ”jalona” tai ”kallisarvoisena ilmestyksenä” (ranskaksi ”un témoignage pré-cieux”).¹¹⁹ Ei siis ole ihme, että Taizén yhteisöön omaksuttiin vuosien varrella ortodoksisesta perinteestä esimerkiksi rukouslauluja, ikonin kumartamisen rukousperinne sekä tuohusten käyttö.

Kristityillä on veli Rogerin mukaan erityinen vastuu opettaa ja näyttää maailmalle, miten maailman aineelliset resurssit tulisi jakaa tasaisemmin. Hän toteaa, miten pohjoisen kristittyjen korkea elintaso ei ole kaikkien saavutettavissa ja miten se ei voi toimia tulevaisuudessa oletettuna elintasona. Resursseja tulisi pystyä jakamaan tasaisemmin. Lisäksi veli Roger suhtautuu kriittisesti lähetystyön sellaisiin näkymiin, joissa on väitetty Intian, Kiinan tai muiden väkimäärältään suurten lähetystyön kohdemaiden olevan täynnä uusia kristittyjä. Hän tuntuu olevan jopa huolissaan siitä, miten lukumääräisesti vähän ihmisiä on kääntynyt kristinuskoon lähetystyön kautta.¹²⁰ Hän ei ole kuitenkaan suurellisemmin

¹¹⁷ Schutz 1962, 73–75.

¹¹⁸ Schutz 1962, 88.

¹¹⁹ Schutz 1962, 91–93.

¹²⁰ Schutz 1962, 111–116.

uudelleenorganisoinnissa lähetystyötä, vaan lähtee liikkeelle kristittyjen keskuudesta ja siitä, miten eri ryhmät tulisivat ensin toimeen keskenään.

Paavi Johannes XXIII:n sosiaalista oikeudenmukaisuutta käsittelevä kiertokirje *Mater et Magistra* ("Äiti ja opettaja") toimii veli Rogerin tekstissä esimerkkinä rohkaisusta kaikkia kristittyjä kohtaan, jotta he ymmärtäisivät tiettyjen "sosialisaatioprosessien" tärkeyden.¹²¹ Mielenkiintoista on, että tässä ei tarkemmin kerrota, mistä prosesseista on kyse. Joko veli Roger olettaa lukijan tietävän ne tai ehkä innostuvan perehtymään paavin kiertokirjeeseen tätä kautta. Hän kuitenkin antaa selkeästi ymmärtää, että kiertokirje on kohdistettu kaikille ja koskee kaikkia kristittyjä, ei vain katolilaisia.

Kristinuskon johtajahahmoja ja auktoriteetteja veli Roger kehottaa lähestymään muistaen, että he kantavat koko maailman apostolista ja pastoraalista huolta harteillaan. Hän muistuttaa, että piispat, kardinaalit ja patriarkat ovat ensisijaisesti sielultaan pastoraalisia Jumalan ihmisiä. Ylipäänsä veli Roger tuntuu pitävän kirkollisten johtajien puolta asemassa, jossa heihin suhtaudutaan usein ennakkoluuloisesti.¹²² Itseen hän ei selkeästi aseta näiden johtohahmojen joukkoon, vaan vaikuttaa tarkoittavan suurempien organisaatioiden hengellisiä johtajia. Tosin yhteisönsä priorina hän oli kirjan kirjoittamishetkelläkin jonkinlainen hengellinen johtaja, joten se on voinut lisätä ymmärrystä muita uskonnollisia auktoriteetteja kohtaan.

Veli Roger sitoo rauhan ja ykseyden tiukasti yhteen ja kirjoittaa, että jos hyväksyy vain termin "rauha", mutta torjuu termin "ykeys", syyllistyy tällöin Jumalan sanan valheelliseen vääristämiseen: "Acceper le premier terme, la paix, et rejeter le second, l'unité, ce serait faire mentir la Parole de Dieu". Kristittyjen ykeys ja rauhaan pyrkiminen ovat siis tiiviisti yhteydessä toisiinsa, ja kristittyjen tulisi tiedostaa sekä muissa että itsessään esteet, jotka häiritsevät yhtenäisyyden ja ykseyden löytämistä. Veli Roger mainitsee tavoitteena yhden Kirkon. Ei siis vain yhteyttä kristittyjen välillä, vaan myös selkeästi yhden ja saman Kirkon. Hän tiivistää ajatuksensa sanoen, että ykeys löytyy yksinkertaisesti elämällä ykseydessä, ei siitä keskustelemalla tai väittelemällä.¹²³ Hän korostaa siis tässäkin käytännön elämää keskustelujen ohi.

¹²¹ Schutz 1962, 120.

¹²² Schutz 1962, 126–127.

¹²³ Schutz 1962, 128–130.

Veli Roger mainitsee, miten moni kristitty kutsuu itseään jo ekumeeniseksi. Hän kuitenkin painottaa, että työ ekumenian saavuttamiseksi vaatii kärsivällisyyttä ja armeliaisuutta, ”patience et charité”. Hän korostaa, miten ekumeenisissa vaatimuksissa ei saa odottaa muilta mahdottomia tai heidän oman uskonsa vastaisia askelia, vaan tulisi asettaa toiveensa ja odotuksensa niin, että muiden on ne myös mahdollista saavuttaa.¹²⁴ Avoimeksi kysymykseksi jää se, miten voi ennalta tietää jonkin asian olevan mahdottomuus. Tekstin onkin ehkä tarkoitus hillitä liian suureellisia tavoitteita tai jyrkkiä vaatimuksia eri tavoin ajattelevia kohtaan ja se korostaa rauhallisen, dialogisen ja kärsivällisen ekumenian toimivuutta.

Kirjoittaessaan ei-kristityistä veli Roger käyttää useamman kerran sanontaa ”he, jotka eivät voi uskoa”.¹²⁵ Onkin kiinnostavaa, että hän ei useinkaan käytä sanaa ”ateisti”, vaan jakaa ihmiset enemmänkin kristittyihin ja muuten uskoviin ja ilmeisesti ei-uskovat hän lajittelee niin, etteivät he voi uskoa. Tällöin tausta-ajatuksena ei ole kristinuskon täysi torjuminen tai Jumalaan uskomisen tiedostettu hylkääminen, vaan veli Rogerin näkökulmasta he eivät vain voi (vielä?) uskoa. Tässä veli Rogerin näkemys on aika positiivinen kristinuskoa ajatellen, jos hän ajattelee ikään kuin, että sataprosentteja ateisteja ei ole olemassa.

Kirjoittaessaan siitä, miten nykypäivän kristittyjen pitäisi luopua tavoitteesta selvittää, kuka oli oikeassa ja kuka väärässä, veli Roger lainaa paavi Johannes XXIII:n sanoja ja tarkentaa, että totuuden tavoittelusta ei tarvitse luopua, vaan tunnustuskunnittain käytävästä sodankäynnistä. Hän korostaa, miten kristittyjen täytyy pitää kiinni totuudesta, ja ”jos evankeliumista löytyisi vain yksi varma totuus, se olisi kaikkien Kristuksen nimen tunnustavien ykseys”: ”S’il est une vérité d’Evangile certaine – c’est bien celle de l’unité entre tous ceux qui confessent le nom du Christ”.¹²⁶ Tässä veli Roger vie ekumenian tärkeyden ehkä vieläkin korkeammalle tasolle sanomalla, että ykseys kristittyjen kesken on se kaikkein tärkein ydinasia koko kristinuskossa.

Lisäksi veli Roger näkee ekumenian niin, ettei siinä voi olla kyse yhden ryhmittymän ”voitosta” muiden näkemysten yli. Hän kirjoittaa, miten yhden ryhmän voitto ja toinen ryhmän häviö johtaisi tilanteeseen, jossa ykseyttä ei voitaisi hyväksyä. Siispä hän jälleen kehottaa välttämään sen selvitystä, kuka on

¹²⁴ Schutz 1962, 135.

¹²⁵ Schutz 1962, 146.

¹²⁶ Schutz 1962, 148–149.

ollut oikeassa ja kuka väärässä. Veli Roger näkee kasteen yhdistävänä tekijänä, joka kokoaa kristityt yhteen rintamaan olemaan Jeesuksen vertauksen mukaan ”hapatteena taikinassa” (muun muassa Matt. 13:33) eli jakamaan kristinuskon sanomaa laajasti maailmaan.¹²⁷ Veli Rogerin näkymä lähetystyöstä vaikuttaakin olevan sellainen, että jokainen kristitty on vahvasti oman elämänsä lähetystyöntekijä.

Ykseyden saavuttamiseksi veli Roger kehottaa ihmisiä rukoilemaan ja iloitsee erilaisista ekumeenisista tapaamisista ja aloitteista. Hän mainitsee ortodoksien synodin valmistelun ja ekumeenisen neuvoston (Ecumenical Council) New Delhin kokoontumisen, mutta eniten hän asettaa odotuksia Vatikaanin toiselle kirkolliskokoukselle, joka kirjan kirjoittamisvaiheessa oli jo tiedossa, mutta ei alkanut. Jo kirkolliskokouksen suunnitteluvaihe sai veli Rogerin uskomaan, että se avaisi ekumenialle sellaisia uusia teitä, joita ei enää tulaisi sulkemaan. Hän kehottaa kristittyjä iloitsemaan katolilaisten uudesta avautumisesta ekumenialle, ja myös rukoilemaan tilanteessa, jossa jakaantuminen aiheuttaa kipua.¹²⁸ Tähän mennessä veli Roger on yhdistänyt kristityt kasteella ja nyt antaa konkreettisenä neuvona rukoilla.

Jälleen veli Roger muistuttaa, että eroavaisuuksia kristittyjen välillä ei tulisi etsiä. Hän painottaa useampaan kertaan, että katkeruus ei johda mihinkään hyvään. Protestantismista hän kirjoittaa mainitsemalla, miten se on olemassa vain reaktiona katolilaisuuteen. Siksi hän näkee, ettei protestantismia voi erottaa sen juurista. ”Olemme kaikki samaa taikinaa”, ”(jälleen Matt. 3:13), veli Roger muistuttaa.¹²⁹ Hän ei selkeästikään ainakaan jaa sitä joidenkin protestanttien näkemystä, että protestanttikirkot olisivat juuri sitä aitoa ja alkuperäistä kristinuskoa, joka uskonpuhdistuksessa erkani ”väärään suuntaan” lähteneestä katolisesta kirkosta. Hän haluaa pikemminkin palata uskonpuhdistuksen aikaan, muistuttaa yhteisestä pohjasta ja kehottaa arvostamaan sitä.

Kirjan lopussa veli Roger kehottaa luottamaan Jumalaan ja Kristuksen valon mahdollisuuteen muuttaa ihmistä sisältä päin. Lopuksi hän toteaa, miten jokaisen kristityn tulisi säteillä Jumalan kunniaa ”sans bruit de paroles” eli ilman kovaäänisiä sanoja tai sanojen melua, vaan sellaisena esimerkkinä, jonka kautta Kristuksen valo näyttää myös kristittyjen näkyvän yhteyden. Tätä kautta veli

¹²⁷ Schutz 1962, 150.

¹²⁸ Schutz 1962, 154–156.

¹²⁹ Schutz 1962, 158–160.

Roger näkee, että sellainenkin ihminen, joka ei voi uskoa, tulee itsekään sitä ymmärtämättään johdetuksi kohti Jumalassa olevaa toivoa.¹³⁰

Veli Roger kirjoittaa yhtäältä siitä, miten kristikunta on edelleen hajaantunut ja jakaantunut eri ryhmiin, mutta toisaalta hän tarjoaa ratkaisuna useisiin maailman ongelmiin kristillistä lähestymistapaa. Voidaankin olettaa, että hänen mielestään oli olemassa enemmän kristittyjä yhdistäviä kuin erottavia tekijöitä ja jos vain nämä tekijät löydettäisiin, voitaisiin yhdessä tuoda Jumalan tahdon mukaista rakkautta ja toivoa maailmaan, ehkä jopa pelastaa maailma sitä uhkaavilta asioilta. Hän mainitsee lähetystyön, mutta näkee kristittyjen keskinäisten nahistelujen loppumisen tärkeämpänä tavoiteltavana asiana kuin kristinuskon sanoman viemisen jokaiseen maailmankolkkaan. Tai vähintäänkin hän näkee, ettei sanoma rakkaudesta ja Jumalasta ole kovin uskottava sellaisten ihmisten suusta, jotka eivät käytännössä tule toimeen edes keskenään.

Veli Roger ei suoraan korosta eri kirkkokuntien eroja, vaan suureksi osaksi kohdistaa sanansa kaikille kristityille tai koko ihmiskunnalle. Jälkimmäiseen tulkintaan viittaa esimerkiksi kirjan englanninkielinen nimi *Unity, Man's Tomorrow*, sanan ”man” viitatessa ihmiseen, ei mieheen. Kirjassa pohditaan koko maailman ja kaikkien ihmisten tulevaisuutta, vaikka päähuomio keskittyykin kristittyihin ja kristikunnan vastuuseen. On välillä vaikea poimia hänen tekstistään selkeitä näkemyksiä, sillä teksti on usein yleistä kristinuskon pääkohtiin tukeutuvaa yleispositiivista tai yleiskriittistä pohdintaa. On kuitenkin selkeää, että veli Roger ei esimerkiksi hyväksy avioeroa, vaan näkee sen hajottavan perheitä Jumalan tahdon vastaisesti.

Tekstissä otetaan kantaa, mutta ei suoraan käsketä, veli Roger ilmaisee välillä epävarmuutensa ja käyttää toisinaan avoimia kysymyksiä suorien toteamusten sijaan. Kirjasta ilmenee huoli kristinuskoa kohtaavista vaikeuksista, mutta myös toivo tulevasta ja vakaa usko siihen, että kristittyjen tulisi pyrkiä keskinäiseen yhteyteen vastapainona kaikenlaiselle ryhmiin tai eri asemiin erkanemiselle.

¹³⁰ Schutz 1962, 172–173.

IV VATIKAANIN II KIRKOLLISKOKOUKSEN MERKITYS ALKAA PALJASTUA

1. Kirkolliskokouksen alkuvuodet 1962–1963

Ajatus kirkolliskokouksesta oli paavi Johannes XXIII:n itsensä mukaan läsnä heti ensimmäisestä paaviksitulon hetkestä lähtien.¹³¹ Vuonna 1960 paavi oli perustanut Kristittyjen ykseyden edistämisen sihteeristön, joka toimi Vatikaanin omana ekumeniavirastona. Sen johtoon asetettiin jesuiittakardinaali Augustin Bea.¹³² Kardinaali Bea otti veli Rogeriin yhteyttä loppukesästä 1962 ja esitti kutsun Rogerille sekä veli Maxille (Thurian) tulla tarkkailijoiksi Vatikaanin toiseen kirkolliskokoukseen. Muutama viikko tämän jälkeen 6.8.1962 Taizén kylässä vihittiin käyttöön Sovituksen kirkko, joka oli rakennettu yhteisön ja siellä vierailevien ihmisten rukouksen paikaksi, sillä kylän roomalainen kirkko oli käynyt liian pieneksi.¹³³ Samalla kun Vatikaani ja koko katolinen maailma valmistautuivat kirkolliskokoukseen, otettiin Taizén yhteisössäkkin siis merkittäviä askelia kohti vieläkin avoimempaa suhtautumista vierailijoihin. Sama kirkko on edelleenkin käytössä Taizén yhteisössä pidettäviin päivittäisiin rukoushetkiin.

Veli Roger ja veli Max osallistuivat alusta lähtien lähes jokaiseen kirkolliskokouksen istuntoon ja rukoushetkeen.¹³⁴ Veli Rogerin mukaan vierailukutsut muualle pitivät hänet pois kirkolliskokouksen aamutapaamisista kaksi kertaa, mutta jokaisessa muussa hetkessä he olivat läsnä. Huolimatta joidenkin tahojen vastustuksesta veljet halusivat olla mukana tapaamisissa ja kokivat niiden ansiosta uudenlaista toivoa.¹³⁵ Lähteet eivät valitettavasti kerro, minkälaisesta vastustuksesta oli kyse tai kohdistuiko se nimenomaan vain Taizén veljiin.

Hyvin varovasti veli Roger totesi, kuinka hän ja muut Taizén veljet eivät aina ymmärtäneet jotain tiettyä äänestystulosta tai kirkolliskokouksessa ilmaistua asiaa, mutta asia selvisi, kun ”kirkon mysteerin löytäminen palasi”, jolloin veljien sydämet riemuitsivat jälleen.¹³⁶ Onkin haastavaa pyrkiä löytämään niitä seikkoja, jotka aiheuttivat veljissä edellisenlaisen reaktion. Veli Roger ei joko keksinyt tai halunnut mainita sellaista esimerkkiä, jossa veljet olisivat olleet pysyvästi

¹³¹ Hebblethwaite 1984, 283.

¹³² Saarinen 1994, 83.

¹³³ González-Balado 1987, 62–63.

¹³⁴ González-Balado 1987, 63.

¹³⁵ Spink 1986, 83.

¹³⁶ Roger of Taizé 2003, 152.

pettyneitä johonkin päätökseen tai lauselmaan. Voisikin olettaa, että kokonaisuutena kirkolliskokouksen lopputulos ja jo mukaanpääsy tarkkailijaksi olivat sen verran positiivisesti merkittäviä asioita, ettei Roger halunnut paneutua jälkikäteen enää kipeämpiin tai vaikeisiin muistoihin.

Kuvaillessaan kokemuksiaan kirkolliskokouksesta ja sen ajanjaksosta veli Roger kertoi usein konkreettisia esimerkkejä arkisesta elämästä: kuinka he veljien kanssa aterioivat yksinkertaisesti¹³⁷, miltä heidän asunnossaan näytti, millaisia katuja pitkin he kävelivät tapaamisiin. Toinen kuvaava piirre on tunnetilojen kuvailu. Veli Roger ei suoranaisesti arvostellut tai arvottanut keskustelija tai näkemyksiä, mutta kertoi, millaisia reaktioita ne hänessä tai muissa veljissä herättivät.

2. Vanha tuttavuus uutena paavina

Heti paaviksi tultuaan Johannes XXIII oli nimennyt kardinaaliksi Giovanni Battista Montinin, joka tuohon aikaan oli Milanon arkkipiispa. Montini oli merkittävässä roolissa Vatikaanin toisen kirkolliskokouksen valmisteluissa, kuten työjärjestyksen luojana ja epävirallisen, uudistusmielisen johtoryhmän jäsenenä. Montini oli ainoa piispa, jonka paavi kutsui kirkolliskokouksen ajaksi asumaan Vatikaaniin, ja joka ei ollut Rooman piispa. Johannes XXIII halusi avoimesti Montinin seuraajakseen ja näin myös tapahtui. Johannes XXIII kuoli 4.6.1963.¹³⁸

Montini valitsi paavina nimekseen Paavali VI ja ilmoitti saman tien, että halusi jatkaa kirkolliskokousta. Toinen istuntokausi alkoi 29.9.1963. Vaikutti siltä, että uusi paavi halusi jatkaa edellisen paavin jatkamalla tiellä ja suhtautui positiivisesti ekumeniaan. Hän toivotti tervetulleeksi kirkolliskokouksen tarkkailijat ja muut henkilöt, jotka olivat ”erossa katolisesta kirkosta”. Paavali VI vetosi keskinäisen anteeksiantamisen puolesta, pyysi anteeksi katolilaisten tahojen puolesta ja totesi, että myös katolista kirkkoa kohtaan tehdyt vääryydet oli nyt vastaavasti annettu anteeksi.¹³⁹

Veli Roger oli tavannut tulevan paavi Paavali VI:n jo aiemmin useita kertoja tämän ollessa kardinaali. Vaikka veli Rogerin kuva kardinaali Montinista oli kunnioittava, oli hän myös epäileväinen sen suhteen, voisiko Montini jatkaa edellisen paavin ”rauhallista, tyynen iloista” suuntaa. Toisaalta muutamaa vuotta

¹³⁷ ks. esim. Roger of Taizé 2003, 152.

¹³⁸ Heininen 2004, 156.

¹³⁹ Heininen 2004, 159–160.

ennen kuin Montinista tuli paavi, veli Roger oli ollut sitä mieltä, että hänestä tulisi hyvä paavi.¹⁴⁰

Paavali VI oli innokas kuulemaan nuorten ihmisten kokemuksia. Veli Roger oli 1960-luvun nuoria aikuisia kohdattuaan huolissaan siitä, että Taizéstä oli tulossa liian iso nuorisoliike, joka erkaannuttaisi nuoria omista seurakunnistaan ja rakentaisi raja-aitoja niiden kaatamisen sijaan. Hän harkitsi jopa, pitäisikö nimestä Taizé luopua kokonaan. Veli Roger sai sovittua tapaamisen Paavali VI:n kanssa, mikä rauhoitti Rogerin mieltä ja sai hänet luopumaan aikeistaan.¹⁴¹

Paavali VI oli veli Rogerin mukaan hyvä paavi ja syvällisellä tavalla hyvä ihminen, joka onnistui tekemään Jumalan hyvyyden näkyväksi ja oli hyvä kuuntelija. Paavi kysyi veli Rogerilta jopa neuvoja nuorten ihmisten kuuntelemiseen, mikä nolostutti veli Rogeria.¹⁴² Vaikuttaa siltä, että veli Roger suhtautui aina varauksella siihen, jos häntä henkilönä keuhuttiin tai varsinkin jos niin merkittävä henkilö kuin paavi kysyi häneltä neuvoa. On myös huomion arvoista, että vaikka Taizéssä kävi 1960-luvulta lähtien yhä enemmän ja enemmän nuoria ja nuoria aikuisia, veli Roger korosti koko ajan, ettei yhteisöllä ole mitään tiettyä salaisuutta tai olennaista tietoa siitä, miten nuoriin voisi vedota. He vain kuuntelivat, antoivat tilaa ja elivät itse esimerkkinä.¹⁴³

Veli Rogerin mukaan paavit Johannes XXIII ja Paavali VI täydensivät toisiaan niin hyvin, että he pystyivät yhdessä muodostamaan sellaisen paavin, jota tuona aikana toivottiin.¹⁴⁴ Johannes XXIII:n kuoltua veli Roger pelkäsi saavutettujen ekumeenisten edistysaskelten vaikutusten lakkaavan. Hän näki mahdollisena, että eri kirkkokunnat jatkaisivat erillisillä teillään, passiivisesti rinnakkain, mutta eivät yhteistyössä toistensa kanssa.¹⁴⁵

Veli Roger kuvailee *Rauhantekijäin väkivallassa* kahden vuosituhatkannen katkeamatonta uskonperintöä kirjoittaessaan katolisesta kirkosta. Hän kertoo näkemyksiä paavi Paavali VI:n vastaanotolta, jonka hän oli pitänyt fransiskaaniensa yleiskokouksen edustajille. Paavi oli tällöin rohkaissut fransiskaaneja kulkemaan yhdenmukaistamisen vastustamisen eli antikonformismin tiellä. Veli Roger vaikuttaa olevan tästä huolissaan, vaikka hän ei suoraan mainitsekaan arvostelevansa paavia. Hän myös olettaa, että protestanttien piirien luulisi olevan

¹⁴⁰ Spink 1986, 86–87.

¹⁴¹ Spink 1986, 116–117.

¹⁴² Spink 1986, 87, 117.

¹⁴³ Ks. esim. Schutz 1975, 10–12.

¹⁴⁴ Spink 1986, 118.

¹⁴⁵ Spink 1986, 85.

Paavali VI:n sanoista innoissaan. Hän kirjoitti itse nonkonformismin olevan ”kaikista väärinkäsityksistä viheliäisin”.¹⁴⁶ Tähän hänen kritiikkinsä kuitenkin jää, eikä hän kirjoita aiheesta enää enempää. Kohta on myös ainoa hetki Rauhantekijäin väkivallassa, kun veli Roger vaikuttaa suoraan arvostelevan paavin sanomaa.

3. Veli Roger kirkolliskokouksessa

Kirkolliskokousta käsittelevässä kirjassaan *La parole vivante au concile* veljet Max ja Roger eivät erotelleet ajatuksiaan niin, että voisi päätellä, kumpi on tekstin minkäkin osan kirjoittanut. Kyseessä onkin enemmän teksti, jonka molemmat olivat yhdessä työstäneet ja halunneet allekirjoittaa. Ottaen huomioon tiedon, että veli Max kääntyi lopulta katolilaiseksi, kun taas veli Roger pysyi useimpien tietojen mukaan protestanttina, voisi ajatella, että joissain asioissa heidän näkemyksensä saattoivat vaihdella.¹⁴⁷ Toisaalta voisi olettaa, että yhdessä kirjoitettu kirja on molempien käsialaa, eikä siihen haluttu jättää ristiriitaisuuksia.

Vapaasti suomennettuna teoksen nimi olisi Kosiilin elävä sana. Kirja on omistettu Paavilliselle kristittyjen ykseyden edistämisen neuvostolle¹⁴⁸. Kirjassa on 189 sivua. Kirja on suora kommentaari kirkolliskokouksen *Dei verbum* -asiakirjaan, joka on dogmaattinen konstituutio jumalallisesta ilmoituksesta.¹⁴⁹ Muita konstituutioita veljet eivät näin laajasti ja tarkasti kommentoineet, joten *Dei verbumilla* oli selkeästi erityinen asema. Itse asiassa kirja on ainoa veli Rogerin kirjoittama kokonaisuus, joka käsittelee pelkästään Vatikaanin toista kirkolliskokousta.

Ennen kirkolliskokouksen alkua veli Rogerilta kysyttiin, millaisia odotuksia hänellä sitä kohtaan oli. Veli Roger olisi halunnut vastata yksinkertaisesti, että ”l’unité des chrétiens!” eli ”kristittyjen ykseys!”¹⁵⁰, mutta hillitsi itsensä. Hän kuitenkin uskoi, että Pyhä Henki puhui kosiili-isille ja oli kiitollinen siitä, että kuului niiden katoliseen kirkkoon positiivisesti suhtautuvien protestanttien joukkoon, jotka kutsuttiin kirkolliskokoukseen tarkkailijoiksi.¹⁵¹

Veljillä oli kirkolliskokouksen ajan Rooman-asunnossaan kappeli, jossa oli mahdollista rukoilla öisinkin. Sen lisäksi, että Roger ja Max olivat paikan päällä

¹⁴⁶ Schutz 1975, 21–22.

¹⁴⁷ Max Thurian liittyi roomalaiskatoliseen kirkkoon ja vihittiin katoliseksi papiksi vuonna 1986. Sattler 2015, 275.

¹⁴⁸ ”Au Secrétariat” Schutz & Thurian 1966.

¹⁴⁹ Schutz & Thurian 1966: Saarinen 1994, 84.

¹⁵⁰ Laplane 2015, 258.

¹⁵¹ Laplane 2015, 258–259.

tarkkailijoina, konsiilin aikana muutkin veljet vierailivat heidän luonaan esimerkiksi auttaen vieraiden vastaanottamisessa tai kiireellisissä toimistotehtävissä. Veljet elivät aamun samanlaisessa rytmissä kuin yhteisössä yleensä, aamu alkoi rukoushetkellä ja jatkui aamupalalla, jonka jälkeen he lähtivät osallistuakseen päivän konsiilitapaamisiin.¹⁵²

Kirkolliskokouksen aikana veljien luona kävi muitakin vieraita ja heidän asunnostaan tuli erityisesti latinalais-amerikkalaisten konsiilivieraiden tapaamispaikka, sillä siellä kokoontui erityisesti ihmisiä, jotka halusivat keskustella ”köyhien kirkosta”, ”Church of the poor”. Veljien asunnosta muodostui ikään kuin pieni ekumeeninen keskus.¹⁵³

Veli Roger koki yhdistävänä tekijänä sen, että päivät aloitettiin piispojen johtamalla rukouksella myös kirkolliskokouksen tapaamisissa. Hän kirjoitti, kuinka koko tapaamisiin osallistunut joukkio ihmisiä koki yhteyttä ehtoollisrukouksen avulla. Veljet Roger ja Max kuvasivat innostuneen kuuloisesti kokemustaan konsiilista ja siitä, miten ehtoollisessa pystyi aidosti tuntemaan Kristuksen läsnäolon ja kuinka kirkolliskokouksessa yhdessä kuunneltiin sitä, mitä Jumala haluaa kirkolleen sanoa. Veljien kirjoituksessa arveltiin, kuinka Martti Luther olisi iloinnut kirkolliskokouksesta ja siellä saavutetuista edistysaskelista, sillä veljet näkivät, että katolinen kirkko otti juuri niitä askelia, joita Luther olisi toivonut otettavan.¹⁵⁴

Veljet näkivät ehtoollisen merkityksen suurena ja ehtoollisen nauttimisen ”uskossa ja vapain sydämin” olennaisena osana keskinäisen yhteyden löytämisen prosessia. Yhdessä ruokailu oli veljien mukaan enteilyä siitä, millaista olisi tulevaisuudessa nauttia ehtoollista saman pöydän ääressä yhteyden tultua näkyväksi.¹⁵⁵ Sen tarkemmin kirjassa ei mainittu, milloin tämä ehtoollisyhteys heidän mukaansa voisi kaikkien kristittyjen kesken toteutua.

Ehtoollisesta veli Roger kirjoitti erityisesti kirkolliskokouksen aikana paljon. Hän näki ehtoollisen olennaisena yhteyden muodostajana ja pyhänä sakramenttina. Veli Roger kirjoitti teksteissään usein ehtoollisesta ikään kuin ehtoollisyhteys eri kirkkokuntien välillä olisi jo todellinen, tai ainakin lähellä toteutumista. Voisi ehkä ajatella, että veli Roger halusi keskittyä siihen hyvään, jota hän Vatikaanin toisessa kirkolliskokouksessa koki ja mistä hän koki olevansa

¹⁵² Schutz & Thurian 1966, 10.

¹⁵³ Hebblethwaite 1984, 479.

¹⁵⁴ Schutz & Thurian 1966, 12.

¹⁵⁵ Schutz & Thurian 1966, 11–13.

osallinen, vaikkei kuulunutkaan katoliseen kirkkoon ja tällöin sai osallistua ehtoollispöytään vain vajavaisesti.

Edelleen veli Roger tapasi kirjoittaa sanan ”kirkko” isolla alkukirjaimella viitaten laajempaan, koko kristikuntaa tarkoittavaan kirkkoon, eikä tiettyyn kirkkokuntaan tai ryhmittymään. Lisäksi molemmat kirkolliskokoukseen osallistuneet veljet saivat lopulta kokea konkreettisen samaan ehtoollispöytään kuulumisen: veli Max liittyi myöhemmin katoliseen kirkkoon ja veli Roger vastaanotti katolisen ehtoollisen koko katolisen maailman silmien alla paavi Johannes Paavali II:n hautajaisissa.¹⁵⁶

¹⁵⁶ Laplane 2015, 256.

V VELI ROGER KIRKOLLISKOKOUKSEN EKUMENIAKÄSITYKSEN TULKITSIJANA JA MUUNTAJANA

1. Kaikkien kristittyjen tehtävä kirkon ykseydessä

Vatikaanin toisen kirkolliskokouksen merkittävimpänä saavutuksena ekumenian suhteen pidetään katolisen kirkon uudenlaista avautumista ja hyväksyvämpää suhtautumista muihin kirkkokuntia ja toisin ajattelevia kohtaan. Jo paavi Johannes XXIII totesi kirkolliskokouksen tärkeimmän johtavan ajatuksen ja tehtävän olevan *aggiornamento* (italiaa), joka on sanana merkitykseltään kirkon päivittäminen, jopa uudistaminen. Katolilaisille itselleen annettiin enemmän vapauksia ja uudenlainen teologian ja kirkko-opin tulkinta toi katolilaisia ja protestantteja lähemmäs toisiaan.¹⁵⁷

Kirkolliskokous avasi katolista kirkkoa myös jäsenilleen uudella tavalla, sillä se salli messujen vieton ihmisten omalla äidinkielellä latinan sijaan. Kirkolliskokous tuotti dokumentteja, joiden sisältöä ja merkitystä on siitä lähtien pohdittu ja tulkittu katolisen kirkon sisällä ja ulkopuolella. Ekumenian ja uskontojen välisen vuoropuhelun kannalta merkittävää oli se, miten katolinen kirkko teki myönnytyksiä sen suhteen, mistä oikea totuus löytyy: ei enää vain katolisesta kirkosta. Totuuksien nähtiin olevan keskenään hierarkiassa, mikä mahdollisti positiivisemmän suhtautumisen muihin kirkkokuntiin, erityisesti protestanttikirkkoihin. Laajempaakin yleisöä kiinnosti kirkolliskokouksen sisältö, johon he pääsivät tutustumaan jo sen aikana erityisesti lehdistön kautta.¹⁵⁸

Vatikaanin toisen kirkolliskokouksen aikana veli Roger kirjoitti kirjaansa *Dynamique du provisoire* (1965) eli ”Väliaikaisuuden dynaamisuus”. Kirja ei kuulu ensisijaisesti lähteisiin, mutta poimin siitä muutaman olennaisen ajatuksen ekumeniaan liittyen. Kirjassa ilmenee veli Rogerin ja Taizén yhteisön näkemys, jonka mukaan kaikki yhteisön veljet kantavat mukanaan tehtävää kristittyjen ykseydestä; sekä ne veljet, jotka siitä aktiivisesti puhuvat, että ne, joiden tehtävä ei ole yhtä näkyvä. Tärkeimpänä yhteisenä tekijänä ekumenian eteenpäin viemisessä mainitaan yhteinen rukous. Veli Rogerin mukaan itsensä ja oman pienen lähipiirinsä kanssa tulisi myös pyrkiä yhteyteen, jotta se voisi levitä laajemmalle koskemaan kaikkia kristittyjä. Toisessa kohdassa hän kirjoittaa

¹⁵⁷ McLeod 2007, 83; 101.

¹⁵⁸ McLeod 2007, 93.

ykseyden etsimisestä kaikkien kastettujen kanssa.¹⁵⁹ Oli välillä hieman epäselvää, mitä veli Roger tarkoitti kulloinkin puhuessaan kaikista kristityistä: kastettuja, kirkkokuntien jäseniä, kristinuskon Jumalaan uskovia? Toisaalta sillä ei tuntunut olevan sen suurempaa merkitystä. Yhteyden etsiminen kaikkien sitä kaipaavien tai sitä etsivien välille oli veli Rogerille painotuksissa tärkeämpää kuin ihmisten tarkka lajittelu eri ryhmiin. Kasteen merkitys korostui kuitenkin useammassa tekstissä ja kirjassa.

Veli Roger katsoo, että veljesyhteisönä Taizé edusti Kristuksen jalanjäljissä kulkevaa, näkyvää kirkon yhteyttä. Yhteisönä eläminen tarkoitti jotain suurempaa kuin mihin veljet yksittäisinä yksilöinä olisivat pystyneet. Samoin hän kirjoittaa, että yhteisö edusti kirkkoa ja sen todellisuutta pienoiskoossa.¹⁶⁰ Näin hän kirjoitti jo siinä vaiheessa, kun katolisia veljiä ei vielä ollut yhteisön jäseninä.

Veli Rogerin mukaan kristityt eivät saisi pyrkiä etsimään yhteyttä vain muiden kristittyjen kanssa tai erotella ihmisen spiritualiteettia inhimillisistä edistysaskelista.¹⁶¹ Hengellistä elämää ei siis voisi erkaannuttaa yhdeksi osaluueekseen, joka olisi jotenkin irrallaan muusta elämästä, vaan kaikki ihmiselämään liittyvä kietoutuisi myös kristilliseen vakaumukseen ja sen toteuttamiseen.

Jo 1950-luvun lopulla Taizén yhteisö alkoi kiinnittää erityistä huomiota Latinalaiseen Amerikkaan ja sen alueen haasteisiin. Veli Roger näki, että ihmiskunnan ja kirkon tulevaisuuden pystyisi näkemään katsomalla nimenomaan Latinalaista Amerikkaa ja sen kehitystä. Yhteisö painotti toivon ja avoimuuden asennetta vaikeassa taloustilanteessa ja yhä suurempien erojen keskellä elävien ihmisten tueksi.¹⁶²

Roger viittasi useita kertoja paavi Johannes XXIII:n kiertokirjeeseen *Mater et Magistraan*. Onkin tyypillistä, että veli Roger viittasi teksteissään sekä kaikkien kristittyjen tuntemiin ja tunnustamiin teksteihin (kuten Raamattuun tai varhaisten kirkkoisien kirjoituksiin) että erityisesti erilaisiin katolisen kirkon auktoriteetteihin. Protestantteihin veli Roger viittasi lähinnä yleisten käsitysten tasolla tai puhuessaan henkilökohtaisista tapaamisista. Kuitenkin tekstien tasolla hän tuntui asettavan enemmän painoarvoa katolisille ajatteliijoille ja näkemyksille.

¹⁵⁹ Schutz 1966, 11–12.

¹⁶⁰ Schutz 1966, 9.

¹⁶¹ Schutz 1966, 6.

¹⁶² González-Balado 1987, 55–56.

Rogerin mukaan vain Jumalan kautta olisi mahdollista tuntea itsensä, sillä täyttää itseymmärrystä ei voisi saavuttaa ilman Jumalan vaikutusta. Hänen mukaansa olisi tärkeää pyrkiä ymmärtämään myös ihmistä ja maallistuvampaa maailmaa, varsinkin jos haluaisi tehdä Jumalaa tunnetuksi niiden keskuudessa, jotka eivät häneen usko. Tämä olisi kuitenkin uskottavasti mahdollista vain, jos rukoulu ja yhteiselämä tulisivat jatkumaan kirkon perinteen mukaisesti, eikä maailmaa liikaa mukaillen.¹⁶³

Veli Roger kirjoittaa edelleen, kuinka kristittyjen ideat ja tavoitteet tulisi tehdä juurtuneeksi todellisen maailman kanssa konkreettisin keinoin. Tavoitteena tulisi toki olla Kristuksen näkyväksi tekeminen mahdollisimman monelle, mutta numeroiden ja jäsenmäärien tavoittelu ei ajaisi oikeaa asiaa.¹⁶⁴ Veli Roger siis kannattaa tässä kristinuskon sanoman levittämistä eri tavoin, mutta että sitä ei tulisi tehdä vääristä syistä, sillä tavoite ja laatu ovat tärkeämpiä kuin määrät.

Kirjassaan *Unanimité dans le pluralism* (1966), englanniksi julkaistu nimellä *Unanimity in Pluralism*, veli Roger kirjoittaa avoimesti erityisesti Taizén veljestön elämästä ja haasteista. Kirjan kirjoitusaikaan veljiä oli seitsemisenkymmentä ja heillä oli erilaisia taustoja eri protestanttikirkkoissa. Kuitenkin eri kirkkoihin kuulumista ei nähty erottavana tekijänä. Toisena yhtenäisyyttä vahvistavana tekijänä veli Roger mainitsee yhteenkuuluvuudentunteen katolisten ja ortodoksisten veljeskuntien kanssa. Veljet kokivat myös ulkopuolista painostusta ekumeenisen kutsumuksensa ja asemansa vuoksi ja miettivät, mitä heiltä vaaditaan. Ratkaisuna mietintään tekstin mukaan olisi jatkuva sitoutuminen ja tarkkaavaisuus sitä kohtaan, mitä veljiltä odotettiin.¹⁶⁵

2. Violence des pacifiques: veli Roger isä- ja äitikirkojen perillisenä

Vuonna 1968 julkaistussa kirjassaan *Violence des pacifiques* (suomeksi *Rauhantekijäin väkivalta*, julkaistu vuonna 1975) veli Roger kirjoittaa käsitteestä rauhantekijäin väkivalta, millä hän tarkoittaa muun muassa rauhanomaista suhtautumista ympäröivän yhteiskunnan muuttumiseen, sotaan, levottomuuksiin ja pettymyksiin. Kirja on oletettavasti kirjoitettu 1960-luvun loppupuolella, sillä

¹⁶³ Schutz 1966, 6–7.

¹⁶⁴ Schutz 1966, 10.

¹⁶⁵ Schutz 1966.

sitä edeltävä kirja *Unanimité dans le pluralisme* julkaistiin 1966 ja *Rauhantekijäin väkivallassa* kuvaillaan 1960-luvun loppupuoliskon tapahtumia.

Rauhantekijäin väkivalta huomioitiin opiskelijapiireissä Ranskan lisäksi muun muassa Yhdysvalloissa, Latinalaisessa Amerikassa, Saksassa ja Italiassa. Samoihin aikoihin Vietnamin sota oli käynnissä ja Martin Luther King murhattiin, Pariisissa järjestettiin opiskelijamielenosoituksia ja maailmanpoliittinen tilanne oli monella tavoin epävarma.¹⁶⁶ Ei siis ihmekään, että teos, jossa jo nimessä yhdistettiin rauhanteot ja väkivalta, herätti huomiota.

Veli Rogerin tekstin mukaan kristityt ovat tienristeyksessä, jossa heidän tulisi päättää, etteivät halua olla perävaununa, vaan voisivat katsoa tulevaisuuteen. Hän kirjoittaa minimalismin ja maksimalismin vaihtelusta kristittyjen käsityksissä. Niin kutsutut ”puhtaat” haluavat evankeliumin riisuttuna ja puhtaana, ilman vuosisatojen painolastia tai rukousperinteitä, ”perilliset” taas tuntevat, että kaikki yksinkertaistukset tai muutokset uskonperinnössä olisivat hylkäyksiä. Veli Roger taas kokee, että uudistusten perustavoitteena tulisi olla evankeliumin yltäminen yhä useammille.¹⁶⁷ Hän siis hyväksyy uudistukset, mutta ei toivo perinteen hylkäämistä. Uudistuksille pitää löytyä hyvä syy ja niiden perusteiden tulisi pohjata evankeliumin levittämiselle.

Veli Roger kirjoittaa ihailleen tien avaajista ja niistä, jotka kokevat olevansa ryhmittymien välissä. Hänen mukaansa tulisi kuitenkin samalla olla valppaana erilaisten virtausten vaaroille, jotta niiden mukaan ei lähtisi ymmärtämättä, mitä ne voivat aiheuttaa tai tuoda mukanaan.¹⁶⁸ Veli Rogerin aikalaisista esimerkiksi paavi Paavali VI koki samoin olevansa kahden ryhmittymän välissä. Yhtäältä hän halusi varovasti uudistaa katolista kirkkoa, toisaalta hän ei halunnut luopua vanhasta ja arvokkaasta, jotta kirkon oppi ja yhtenäisyys säilyisivät.

Veli Roger kirjoittaa Taizén veljien jokailtaisista neuvonpidoista, jossa veljet keskustelevat keskenään ajankohtaisista aiheista, mutta eivät koskaan vastoinkäymisistä. Tämä oli veli Rogerin oma toive. Tärkeimpänä aiheena hän mainitsee sen miettimisen, mitä merkitsee antaa koko elämänsä Kristuksen tähden. Veli Roger näkee, että tällöin ei tulisi puhua kärsimyksestä, jotta kärsimystä tuottavat asiat eivät asettuisi esteiksi kenenkään veljen tielle.¹⁶⁹ On huomionarvoista, miten painokkaasti veli Roger tässä korostaa vaikeuksista

¹⁶⁶ Laplane 2015, 331.

¹⁶⁷ Schutz 1975, 17–18.

¹⁶⁸ Schutz 1975, 17–18.

¹⁶⁹ Schutz 1975, 19–20.

puhumattomuutta. Positiivisiin asioihin ja rohkaisuun keskittyvä tapa elää kristittyinä on aina ollut osa Taizén yhteisön tapaa elää ja olla, mutta tätä kielteisten asioiden kieltämistä voisi myös kyseenalaistaa. Jos negatiivisia tai huolestuttavia huomioita ei saanut tuoda esiin tai käsitellä julkisesti, vaikuttaa siltä, että niiden kanssa oli vaarassa jäädä yksin. Toki veli Roger ei tässä yhteydessä kerro, oliko muissa kuin kaikkien veljien yhteisissä keskusteluissa mahdollista käsitellä hankalampiakin aiheita.

Tätä ajattelutapaa voi myös verrata siihen, miten painokkaasti varsinkin varhaisemmissa teksteissään veli Roger korostaa sitä, miten kristittyjen tulee elää niin, että muut näkevät heidän olevan yhtä. Eli samanlainen vaatimus näyttää ryhmänä korostavan ykseyttä koski sekä Taizén yhteisöä että kristittyjä maailmanlaajuisena ryhmänä. Myös Taizén säännössä painotetaan tapaa puhua epäkohdista kahdestaan toisen veljen kanssa, ei koskaan ottaa kiistanaiheita suoraan yhteiseen keskusteluun.

Veli Rogerin kirjoitti, kuinka ”rukouksen aika ei ole koskaan ohi”. Hän kertoi tästä esimerkkinä sen, miten Taizéssä käyville nuorille tärkein asia oli yhteinen rukous huolimatta nuoren omasta taustasta tai henkilökohtaisesta uskosta.¹⁷⁰ Tämä on kiinnostava näkemys, jos ottaa huomioon sen, että kaikki Taizén yhteisössä vierailevat nuoret tuskin olivat kristittyjä. Tekikö rukouselämä ja yhteinen hiljentyminen kaikkiin todella suurimman vaikutuksen huolimatta heidän omasta uskostaan tai uskonnostaan?

Hän kuvaili veljien kutsumusta ja yleisesti luostarilupausten tekemistä, sitoutumista koko elämän ajaksi ja avioliitosta kieltäytymistä. Vaikeimpana tekijänä hän mainitsi suvaitsemattomuuden omien kirkkokuntansa edustajien taholta. Veli Roger kummasteli sitä, miksi selibaattia vieroksuttiin eikä pidetty kutsumuksena myös protestanttien keskuudessa. Taizén veljet tekivät luostarilupaukset alun perin vain vuodeksi kerrallaan. Veli Rogerin mukaan pidättyvyyden elinehtona toimi kontemplatiivinen elämä. Veli Roger oli huolissaan, sillä hän näki tärkeänä ihmisten pysymisen pysyviksi tarkoitetuissa sitoumuksissaan, mutta hän uskoi sen olevan yhä harvinaisempaa.¹⁷¹ Tätä tukevat esimerkiksi aiemmin mainitut tutkimuskirjallisuuden tiedot siitä, miten ylipäänsä instituutioihin sitoutuminen väheni ja uusia pappeja vihittiin yhä vähemmän. Veli Roger ei suoraan kerro, näkisikö hän kontemplatiivisuuden lisäämisen suoraan

¹⁷⁰ Schutz 1975, 30–31.

¹⁷¹ Schutz 1975, 33–35.

lisävän ihmisten kiinnostusta luostari- tai katolisen kirkon pappiselämää kohtaan, vai mainitseeko hän asian lähinnä niin, että ilman kontemplatiivisuutta Taizén veljet eivät pysyisi selibaattilupauksessaan. Hän on kuitenkin järkähtämätön kannassaan, että selibaattiin sitoutumisesta pitäisi pitää loppuun saakka kiinni sekä ihmisten henkilökohtaisessa että kirkon elämässä.

Vatikaanin toisen kirkolliskokouksen aikana veli Roger tajusi omien sanojensa mukaan sen, kuinka katolisen kirkon ykseys kestäisi mitä uudistuksia tahansa, paitsi pappien oikeuden mennä naimisiin. Hän näkee pappeuden ja selibaatin yhteyden sen verran vahvana ja tiiviinä, että hänen mukaansa katolilaiset eivät kestäisi valmistautumatta niin suurta muutosta. Veli Rogerin mukaan päätöksestä seuraisi joko haavoja tai vähintään kirkon jakaantumista.¹⁷² Hieman epäselväksi jää se, tarkoittaako hän tässä, että pitkällisen valmistautumisen päätteeksi olisi lopulta mahdollista erottaa toisistaan selibaattivaatimus ja katolinen pappeus, vai että tätä ei tulevaisuudessakaan kannattaisi edes harkita. Toki kovin positiivisesti veli Roger ei naimattomuuslupauksista luopumiseen suhtaudu missään sellaisessa tapauksessa, jossa vaaditaan syvää sitoutumista.

Onkin mielenkiintoista, miten veli Roger valitsi sanansa kirjoittaessaan, että katolinen kirkko voisi kestää mitä tahansa muuta paitsi pappien naimisiinmenon. Tässä yhteydessä hän ei puhu esimerkiksi protestanttisista papeista tai heidän pappeudestaan mitään. Ei voi siis päätellä, että hän olisi ajatellut katolisten pappien olevan jotenkin parempia kuin muiden, mutta samalla hän oli todella vahvasti selibaattiin sitoutumisen puolella. Olivathan Taizén veljet itsekkin tehneet naimattomuuslupaukset ja nämä lupaukset nähtiin yhtenä vahvana syynä yhteisöelämän onnistumiselle tai edes yrittämiselle.

Veli Roger kuvailee Taizén veljien erilaisia kirkkokuntataustoja sanoen, että yhteisössä oli tuohon aikaan ”kahden perheen poikia”, jotka olivat neljänsadan vuoden pituisen riidan perillisiä. He yhdessä tekstin mukaan toivovat sovintoa ”vanhempiansa” eli eri kirkkokuntien välille. ”Jos ekumenia on pelkkä aate, mitä hyötyä siitä on?” kirjoittaa veli Roger.¹⁷³ Tähän aikaan Taizén yhteisö oli saanut ensimmäisen katolilaisen veljen, mitä oli jo kauan aikaa toivottu tapahtuvan. Voisi sanoa, että jo alusta asti Taizén yhteisön ytimessä oli ollut ajatus kaikenlaisista

¹⁷² Schutz 1975, 35–36.

¹⁷³ Schutz 1975, 53.

kirkkokunnista tuleville veljille, mutta vasta tässä vaiheessa toive ja odotus olivat saaneet konkreettisen muodon.

Lännen kirkkojen tilannetta veli Roger kuvailee kahtaalle kuulumisena. Hänen mukaansa yleisesti odotettiin sopua äiti- ja isäkirkkojen välille. Katolinen kirkko on tässä tapauksessa äitikirkko, kun taas ”isänpuoleinen perhe” kuvaa uskonpuhdistuksen jälkeen muodostunutta perhettä, eli niitä kirkkoja, jotka ovat erkaantuneet katolisesta kirkosta.¹⁷⁴ Tästä ajatuksesta nousee myös tutkielmani otsikko.

Kirjassaan Veli Roger haluaa rohkaista kristittyjä rohkeisiin askeliin ekumenian suhteen, sillä hän kertoo joidenkin paikkojen olevan ekumeniassa pidemmällä kuin toisissa. Hänen mukaansa tulisi siirtyä sanoista tekoihin, sillä dialogi yksinään ei riittäisi aitoon yhteyteen. Veli Roger kritisoi protestanttisuutta toteamalla sen olevan monimuotoista, mutta siitä huolimatta siinä ei hyväksytä paavinvirkaa tai kyseisinä aikoina tuoreita Maria-dogmeja.¹⁷⁵ Veli Roger näkee siis protestantikirkkojen heikkoutena näennäistä monipuolisuutta, mutta sen ulottumattomuutta katoliseen kirkkoon asti. Samaa pelkän dialogin riittämättömyyttä ja tekojen vähyyttä hän oli kritisoinut jo aiemminkin.

Koska veli Roger suhtautui itse positiivisesti sekä 1960-luvun paaveihin, että sen kautta paaviuteen yleensä, onkin ymmärrettävää, että hän olisi toivonut muiltakin protestanttitaustaisilta samankaltaista ymmärrystä. Vaikuttaa siltä, että Vatikaanin II kirkolliskokous vaikutti entistäkin vahvemmin veli Rogerin näkemyksiin siitä, että katolinen kirkko otti merkittäviä askelia kohti ekumeniaa, mutta että protestanttiset tahot eivät jostain syystä halunneet tai pystyneet samaan.

Erästä Rooman-vierailua veli Roger kuvailee ekumeenisesti merkittävänä tapahtumana, kirkko-opin johtamisena pois umpikujasta. Kyseinen tapahtuma oli ekumeenisen patriarkka Athenagoraan kutsuminen Paavali VI:n luo Roomaan kolmatta kertaa. Seurattuaan tapaamista ja sitä, miten kaksi kirkollista johtohahmoa tuntuivat suhtautuvat toisiinsa tasa-arvoisina, oli veli Roger alkanut pohtia kaksipäisen kirkon mahdollisuutta. Hän kuitenkin toteaa, ettei se mahtuisi kuvaan Kristuksen yhdestä ruumiista; mikään kahden pään liitto olisi vain federalismia, ei aitoa yhteyttä.¹⁷⁶ Kyseinen paavin ja patriarkan tapaaminen oli jatkoa aiemmille kohtaamisille, joista todennäköisesti merkittävin tapahtui vuonna

¹⁷⁴ Schutz 1975, 66.

¹⁷⁵ Schutz 1975, 62–64.

¹⁷⁶ Schutz 1975, 69.

1965 Vatikaanin toisen kirkolliskokouksen päättyessä. Silloin Paavali VI ja Athenagoras olivat kumonnettu vuonna 1054 langetetut kirkonkiroukset.¹⁷⁷ Tässä voi soveltaa veli Rogerin aiempaa ajatusta siitä, miten ekumenia ei voi toimia, jos puhutaan voittajista ja häviäjistä; kaksi voittajaa ekumenian kentällä tarkoittaisi silti muiden häviötä.

Paavin ja patriarkan tapaamisen innoittamana veli Roger jatkaa kertomalla ajatuksiaan siitä, minkä hän haluaisi muuttuvan protestanttien ja katolilaisten asenteissa. Hänen näkemyksensä mukaan protestanteista on tullut suvaitsemattomia ja he käyttävät sitä itsepuolustuskeinonaan. Tämä on taas johtanut erottelun tarpeeseen ja itseriittoisuuteen, kun pienissä ryhmittymissä tunnetaan sisäistä voitonriemua. Katoliselta puolelta veli Roger mainitsee haitallisena vallan tarpeen, jopa vallitsemishalun. Hän kirjoittaa, kuinka se on edelleen ”eräille kirkon elimille tyypillinen” ja toimii painolastina, minkä vuoksi luovat voimat eivät voi toimia.¹⁷⁸ On huomioitava, että veli Roger tuntuu tässäkin tapauksessa arvostelemaan kovemmalla kritiikillä nimenomaan protestanttisia tahoja. Katolisesta kirkosta kirjoittaessaan hän kyllä puhuu vallantarpeesta, mutta epämääräisen epätarkasti. Protestanttipuolta hän pystyy vapaammin kritisoimaan. Lisäksi katolinen kirkko oli juuri ottanut suurehkoja ekumeenisiä askelia eteenpäin.

3. Veli Roger rauhantekijänä kirkon ja yhteiskunnan välissä

1960-luvulla Taizén yhteisön veljet pohtivat jatkuvasti, miten vastata nuorten yhteisöllisyyden ja keskustelun tarpeeseen. Veli Roger koki, että kutsumalla keskuuteensa asumaan sisaria toisesta kristillisestä yhteisöstä veljet pystyivät näyttämään nuorille tukevansa sitoutumista myös muihin yhteisöihin kuin omaansa.¹⁷⁹ Vuodesta 1966 Pyhän Andreaan jesuiittasisaret ovat auttaneet Taizén veljiä vieraiden vastaanottamisessa ja muissa käytännön tehtävissä. Vaikka Pyhän Andreaan sisaret ovatkin sitoutuneita ensisijaisesti omaan yhteisöönsä, he asuivat Taizén veljien keskuudessa katolilaisina jo hieman ennen kuin Taizéhen liittyi sen ensimmäinen katolinen veli. Heidän varsinainen yhteisönsä sijaitsee Belgian Tournaissa, josta he lähettivät Taizén veljien pyynnöstä muutamia sisaria toteuttamaan kutsumustaan sitoutua kirkkoon auttamalla siellä, missä heitä eniten

¹⁷⁷ Hebblethwaite 1993, 452–453.

¹⁷⁸ Schutz 1975, 70.

¹⁷⁹ Spink 1986, 120–121.

tarvittaisiin. Sisaria on edelleen lähetettynä Taizén yhteisöä avustamaan, joten perinne on säilynyt tähän päivään asti.¹⁸⁰

Vuonna 1968 Kirkkojen Maailmanneuvoston pääsihteeriksi valittiin yhdysvaltalainen Eugene Carson Blake, joka oli Taizén veljille tuttu nimi jo vuosien takaa ja oli veli Rogerin mielestä ”pyhien kirjoitusten ja ymmärryksen mies”. Heti valitsemisensa jälkeen hän ilmaisi toiveensa käydä vierailulla Taizéssä ja tavatessaan veli Rogerin ilmaisi toiveensa lähettää tämän kautta sympatian ja ymmärryksen terveiset paaville. Carson Blake arvosti itsekin paavi Paavali VI:ttä ja hänen paaviuttaan, samoin kuin veli Roger.¹⁸¹

Tulevina vuosina Eugene Carson Blake vieraili Taizén yhteisössä useammankin kerran ja kutsui veljiä käymään myös Genevessä Kirkkojen Maailmanneuvostoon (KMN) tutustumassa ja virkistämässä neuvoston rukouselämää. Yhteys vahvistui, kun Carson Blake kutsui veli Rogerin puhumaan KMN:n kokoukseen Uppsalaan vuonna 1968. Sitä seuraavana vuonna hän rohkaisi Taizén yhteisöä tulemaan mukaan SODEPAX:in, joka oli KMN:n ja Vatikaanin yhteinen rauhan ja oikeudenmukaisuuden kysymysten komissio.¹⁸²

Rauhantekijäin väkivallassa Veli Roger kuvaa senhetkistä yhteiskunnallista tilannetta sellaisena, jossa nuoret ovat hylkäämässä kirkon, kokevat tarvetta hyökätä laitoksia vastaan ja kokevat pettymystä, joka usein näkyy joko väkivaltana tai välinpitämättömyytenä. Päiväkirjakatkelmassaan vuodelta 1968 veli Roger kuvailee sitä, kuinka Pariisin opiskelijamielenosoitukset olivat saaneet nuoria aikuisia kulkemaan myös Taizén yhteisöön. Hän näkee, että ratkaisu levottomuuksiin tulisi olla yhdessä rakentaminen, tai muuten kuilu vanhojen ja nuorten välillä levenisi.¹⁸³

Rauhantekijäin väkivaltaan kirjoittamassaan tekstissä veli Roger ilmaisee jälleen ajatuksensa, että ekumenian suhteen ei olisi aikaa tuhlattavana. Tässä hän mainitsee esimerkkinä Johannes XXIII:n ajattelun, jonka mukaan ei olisi ollut enää tarvetta historiallisille oikeudenkänneille, joiden tarkoituksena olisi selvittää, kuka on ollut oikeassa ja kuka väärässä. Veli Rogerin näkemyksen mukaan tunnustuksellinen erottelu oli yhtä tekopyhää kuin rotuerottelu.¹⁸⁴ Tässäkin tapauksessa näkee, miten veli Roger oli löytänyt Johannes XXIII:stä

¹⁸⁰ Sister of Saint Andrew s.a.

¹⁸¹ Spink 1986, 91–92.

¹⁸² Spink 1986, 92.

¹⁸³ Schutz 1975, 54–55.

¹⁸⁴ Schutz 1975, 54–55.

hengenheimolaisensa. On haasteellista selvittää, kuka on tietyn ajatuksen taustalla alun perin, koska usein paavi Johannes XXIII:n ja veli Rogerin ajatukset vaikuttavat niin samankaltaisilta, että yhteneväisyyksiä löytyy enemmän kuin eroja.

Veli Roger kirjoittaa, kuinka ”holtiton” maallistumisprosessin ihannoiti on huono asia, vaikka se voisikin osittain auttaa vapautumaan kahlehtivista voimista eli kaikesta sellaisesta, jotka vieraannuttavat ihmistä yhteydestä Jumalaan ja toiseen ihmiseen. Veli Roger kertoo, että ihminen ei kestä tyhjyyttä itsessään, joten kun yhden asian pyhyys poistetaan, tulee tilalle toisenlainen pyhä. Hänen mukaansa Jumala ei mahdu kategorioihin, sillä hän oli laskeutunut kaikkein alimpiin paikkoihin tulemalla keskelle ihmiselämän vaikeuksia.¹⁸⁵

Veli Roger pohtii tekstissään, mitä hyötyä rukoilemisesta on. Hän kuvaa, kuinka veljet ympäri maailmaa ovat turhautuneita maailman tilanteeseen, jossa yksittäiset kristityt yrittivät parantaa asioita yhteiskunnissa, jotka perustuivat pelkälle tuottavuudelle. Hänen mukaansa ihmiset ovat hyödyttömiä palvelijoita, mutta samalla Jumalan työtovereita, eikä nähnyt näiden asioiden välillä ristiriitaa. Ainoana keskittymistä auttavana asiana veli Roger mainitsi tietoisuuden armosta.¹⁸⁶

Veli Roger ei kirjoita paljoakaan seksuaalisuudesta, mutta hänen mukaansa seksuaalisuuden ”päästessä valloilleen” seurauksena olisi myös muiden viettien vahvistuminen. Näistä muista vieteistä hän mainitsee erityisesti aggressiivisuuden. Veli Roger siteeraa myös Marc Oraisonia, jonka mukaan naimisiinmeno ei pelasta ihmistä ongelmilta. Kriisin nähdään koskevan erityisesti papinvirkkaa, joka veli Rogerin mukaan oli erityisvirka, ei vain jonkinlainen ammattirooli. Veli Rogerin mukaan protestanttikirkkoissa oli merkkejä samasta järkkymisestä.¹⁸⁷ Veli Roger näkee siis osan protestanttikirkkojen haasteista johtuvan itse asiassa pappien luvasta mennä naimisiin, sillä hän näkee sekä avioliitossa että ylipäänsä vapaammassa seksuaalisuudessa paljon ongelmanlähteitä.

Katolisen kirkon kantaa perhesuunnitteluun ja ehkäisyyn tarkasteltiin Vatikaanin II kirkolliskokouksen kolmannella istuntokaudella. Paavali VI kuitenkin veti asian pois kirkolliskokouksen käsittelystä. Jo aiemmin oli nimetty tutkijaryhmä, johon kuului erilaisia asiantuntijoita ja jonka tehtävänä oli selvittää

¹⁸⁵ Schutz 1975, 26–27.

¹⁸⁶ Schutz 1975, 26–27.

¹⁸⁷ Schutz 1975, 36–39.

katolisen kirkon kannan mahdollista muuttumista kyseisiä asioita koskien. Enemmistö ryhmästä kannatti perhesuunnittelun laajennettua sallimista eli myös ehkäisyn hyväksymistä, mutta Paavali VI oli eri kannalla. Paavi julkaisi myöhemmin vielä kiertokirjeen otsikolla *Humane vitae*. Siinä hän toteaa, etteivät keinotekoiset ehkäisymenetelmät ole edelleenkään sallittuja.¹⁸⁸

Rauhantekijäin väkivallassa veli Roger kirjoittaa, miten muille ei pitäisi laatia vaatimuksia, sillä se on tuhoisaa. Hän kertoo, miten Taizén yhteisön vahva kanta on se, että tuomitseminen ei aiemminkaan historiassa ollut toiminut keinona saada muissa aikoina mielenmuutosta, joten siksi ei pitäisi edelleenkään tuomita muita. Vain luottamuksen ilmapiirissä olisi mahdollista sanoa mitä haluaa. Veli Roger kirjoittaa, kuinka esimerkki siitä, miten kristittyjen kesken voidaan jakaa asioita, voi laajentua agnostikkoihin ja jopa ”kieltäjiin” (tässä yhteydessä ilmeisesti Jumalan olemassaolon kieltäjät) asti.¹⁸⁹ Myöhemminä vuosina Taizén yhteisön vahvaksi teemasanaksi muodostuikin ”luottamus”, joka tässäkin mainitaan vastakohtana tuomitsemiselle.

Veli Roger kirjoittaa myös Vietnamin sodasta (1955–1975) ja sen ongelmallisuudesta. Koko maailmanpoliittinen tilanne, kylmä sota ja levottomuudet johtivat termin ”rauhantekijäin väkivaltaisuus” -käsitteen tarkastelemiseen. Erityisesti atomiaikaan siirtymisen vuoksi veli Roger näkee välttämättömänä sovun löytämisen eri ryhmittymien välille. Hänen mukaansa tärkeä keino olisi myös rauhan valmistelu siinä vaiheessa, kun pahin tilanne ei ollut vielä käsillä. Hän kokee, että kristityt voivat herättää muidenkin ihmisten omattunnot antamalla omastaan. Teknologian hyvänä puolena veli Roger pitää sitä, että sillä voisi parantaa nälkätilannetta köyhimmissä maissa ja näin lisätä maanosien vastavuoroisuutta.¹⁹⁰ Jälleen hän näkee kristittyjen vastuun merkittävänä esimerkkinä koko muuta maailmaa kohtaan. Lisäksi hän suuntaa sanansa muita kristittyjä kohtaan.

Rauhantekijöiden väkivaltaa veli Roger kuvaa luovana, ei-vallantahtoisena keinona taistella epäoikeudenmukaisuutta ja muita vääryyksiä kohtaan. Hänen mukaansa kristitytkin toki pystyvät tuhoavaan väkivaltaan, joka taas ”tuhoaa Jumalan kirkon vahvojakin muureja”. Veli Rogerin mukaan kristittyjen harjoittama väkivalta on Kristuksen ruumiin ristiinnaulitsemista, se vain tapahtuu

¹⁸⁸ Heininen 2004, 161–162.

¹⁸⁹ Schutz 1975, 50–52.

¹⁹⁰ Schutz 1975, 88–90.

niin kutsutuista jaloista vaikuttimista käsin. Rauhantekijöihin veli Roger viittaa käyttämällä pohjanaan Jeesuksen sanoja ”autuaita ovat rauhantekijät” (Matt. 5:9).¹⁹¹ Veli Roger erottelee siis väkivallan tuhoavan ja luovan version toisistaan. On kuitenkin kiinnostavaa, että luovaakin suhtautumista hän kuvaa väkivaltana.

Omassa päiväkirjakatkelmassaan vuodelta 1968 veli Roger kuvaa suhtautumistaan tilanteessa, jossa joukko länsisaksalaisia nuoria oli sitä mieltä, että väkivalta olisi ainoa auttava keino tilanteessa, jossa Saksa oli jakaantunut ja heidän ystävänsä oli kuollut poliisin väkivaltaisuuksissa. Veli Roger oli todennut, että tapa vaikuttaa asioihin on esimerkiksi kirjoittaminen päättäjille (hän oli itse kirjoittanut Yhdysvaltojen presidentille), mutta että väkivalta on aina vasta viimeinen vaihtoehto. Hänen näkemyksensä mukaan vasta, kun kaikki mahdolliset muut passiivisen vastarinnan ja vetoomusten keinot on käytetty, voi väkivaltaa edes harkita. Silloinkin ihmisen tulisi olla kaikista henkilökohtaisista pyyteistä puhdas sekä muistaa Raamatun varoitus: ”Joka miekkaan tarttuu, se miekkaan hukkuu” (Matt. 26:52).¹⁹² Vaatimus olla puhdas kaikista henkilökohtaisista tarpeista kuulostaa ihmiselle haastavalta, mutta kieltämättä veli Rogerin tarkoitus onkin sanoa, että se lopulta onnistuu niin harvalta edes teoriassa, että kannattaa turvautua muihin vaihtoehtoihin. Rauhantekijäin väkivalta on siis veli Rogeria tulkiten joko väkivallatonta tai yksinkertaisesti lähes mahdotonta.

Spinkin mukaan veli Roger kuvasi ajatustensa syntymistä ensisijaisesti dialogin kautta, eikä niinkään pelkästään tekstejä lukemalla tai kirjoittamalla. Hän koki, että kirjoitettuaan kirjan teksti oli joka tapauksessa jo jollain tavalla vanhentunutta ja kaipaisi muokkaamista, joten hänellä ei ollut tapana lukea julkaistuja kirjoituksiaan enää jälkikäteen. Spinkin mukaan veli Rogerille oli luonteenomaista asioiden hiominen ja tarve järjestää uusiksi sekä uudelleenkirjoittaa asioita. Veli Roger koki yhden kirjan julkaisuprosessin niin kiireisenä, että hänen pyynnöstään kirjasta ei tehty uusia painoksia.¹⁹³

Veli Rogerin kirjoituksissa puhuttiin usein ei-kristityistä agnostikkoina. Veli Roger tuntui ajattelevan, että joko henkilö uskoi Jumalaan tai sitten hän ei jostain syystä voinut (vielä tai enää) uskoa. Teksteistä näkyi kuitenkin sellainen asenne, jossa korostettiin sitä, miten kristityt eivät olisi parempia ihmisiä kuin muut ja että kristinuskon sanomaa tulisi viedä rohkeasti, mutta ei pakottaen, myös niille, jotka

¹⁹¹ Schutz 1975, 96–97.

¹⁹² Schutz 1975, 97–98.

¹⁹³ Spink 1986, 96–97.

eivät tunnustaudu kristityiksi tai Jumalaan uskoviksi. Sanaa ”ateisti” ei juurikaan löytynyt veli Rogerin kirjoissa, vaan pikemminkin ihmisryhmistä mainittiin ”ei-uskovat”, ”ei-kristityt” tai sitäkin useammin ”agnostikot”.

VI JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimusajankohtani alussa veli Rogerin kirjoittamasta Taizén säännöstä ilmenee, miten vahvasti veli Roger halusi liittää perustamansa yhteisön osaksi suurempaa kristikuntaa. Hän kannusti säännössä veljiä suhtautumaan kristittyjen yhteyteen intohimoisesti ja näki kristittyjen jakaantumisen skandaalina, jota ei tarvinnut hyväksyä. Vaikka veli Roger oli taustaltaan ja kirkkokunnaltaan reformoitu protestantti, voikin väittää, että hänen ajatusmaailmansa ja käsityksensä kirkosta ja kristityistä ei ollut protestanttinen. Jo silloin, kun veli Roger kirjoitti yhteisönsä säännön ja kohdisti sen protestanttisille veljille, hänen tekstissään näkyy kirkkokuntien merkityksen häivyttäminen.

Virallisesti veli Roger oli koko elämänsä ajan protestantti.

vuonna 1958 veli Roger suhtautui katoliseen kirkkoon varovaisen positiivisesti. Hän oli toiveikas tavattuaan uuden paavi Johannes XXIII:n ja uskoi tämän tuovan kaivattua avoimuutta ja armollisuutta katoliseen kirkkoon. Ekumeniaan veli Roger suhtautui positiivisessa mielessä välttämättömytenä: hän suri kaikkea sitä, mikä vaikutti olevan ekumenian tiellä ja niitä näkemyksiä, joiden johdosta ekumeeninen ajattelu ja käytäntö tuntuivat olevan ristiriidassa keskenään. Taizén yhteisön oli alusta asti ajateltu olevan ekumeenisesti suuntautunut, mutta 1950-luvun lopussa se koostui ainoastaan eri taustoista tulleista protestanttiveljistä. Tämä ei tuntunut riittävän veli Rogerille, vaan hän olisi toivonut yhä näkyvämpää ekumeniaa.

Alusta asti Taizén kylään saavuttuaan veli Roger oli elänyt ekumeniaa käytännössä todeksi majoittaen eri taustoista tulevia ihmisiä ja neuvotellen kylän katolisen kirkon käytöstä. Taizén yhteisössä järjestettiin myös erilaisia tapaamisia, joissa eri kirkkokunnista tulleet ihmiset pystyivät keskustelemaan keskenään ja elämään hetken ajan yhdessä. Samoin käytännön asioissa yhteisön veljet tekivät yhteistyötä paikallisen katolisen kirkon kanssa käyttäen heidän kirkkoaan, mutta tämänkin asian suhteen riitti vielä ristiriitoja, joiden ratkaisua veli Roger toivoi. Veli Roger jakoi myös katolisen kirkon ehtoolliskäsityksen, mikä asetti hänet osaltaan erityisasemaan katolilaisten silmissä. Ehtoolliskäsityksen ollessa edelleen yksi kirkkokuntia eniten jakavia kysymyksiä veli Rogerin käsitys toi häntä tässäkin asiassa luontevasti lähemmäs katolista kirkkoa.

Kun veljet Roger ja Max kutsuttiin tarkkailijoiksi Vatikaanin toiseen kirkolliskokoukseen, lisäsi se veli Rogerin odotuksia kirkolliskokousta kohtaan sekä korosti hänen varovaisen myönteistä suhtautumistaan katoliseen kirkkoon.

Välit paavi Johannes XXIII:n kanssa lämpenivät entisestään ja veli Rogerin omista teksteistä pystyi yhä selvemmin näkemään katolisen kirkon vaikutteita. Hän tuntui ihannoivan Johannes XXIII:tta sekä paavina että ihmisenä. Samalla kun käsitys katolisesta kirkosta parani entisestään, veli Roger kohdisti kritiikkiään enemmän protestanttien suuntaan. Hän arvosti katolisen kirkon ottamia askelia kohti ekumeniaa ja avoimempaa suhtautumista muihin kirkkokuntiin ja uskontoihin, mutta ei nähnyt samanlaista kehitystä protestanttikirkkojen puolella.

Vatikaanin toinen kirkolliskokous oli kokonaisuutena haastava kokemus veli Rogerille, mutta hän ei useinkaan maininnut siihen liittyviä vaikeuksia tai ohitti ne pienin huomautuksin. Erityisesti jälkikäteen hän kirjoitti lopputuloksista hyvin positiiviseen sävyyn, muttei juurikaan tuonut esiin mahdollisia pettymyksiään. Tämä tosin jatkoi samaa linjaa, joka korostui jo Taizén säännössä: ikäviä asioita ei korosteta, ja jos niistä täytyy puhua, ei sitä tehdä julkisesti ja suurieleisesti.

Tutkielmani ajanjakson aikana Taizén yhteisön tunnettuus lisääntyi, veljet ottivat yhä enemmän nuoria aikuisia vieraikseen yhteisöönsä sekä loivat uusia yhteyksiä katolisen kirkon eri tahoihin. Paavi Paavali VI osoitti kiinnostusta sekä edeltäjänsä aloittamaa kirkolliskokouksen suuntaa kohtaan että itse Taizén yhteisöä kohtaan. Veli Roger oli huojentunut, että uusi paavi oli myös tarpeeksi samoilla linjoilla edellisen kanssa, vaikka olikin paavina ja ihmisenä hieman erilainen. Veli Rogerin teksteistä näkyy, kuinka arvostus molempia paaveja kohtaan oli suurta, mutta ystävyys Johannes XXIII:n kanssa oli syvempi ja merkittävämpi, vaikka kestitkin vähemmän aikaa.

Teksteissään veli Roger toi usein esiin muita kristittyjä ajattelijoita, sekä kirkkoisia että 1900-luvun teologeja ja kirkollisia merkkihenkilöitä. On merkittävää, että esimerkit olivat suurimmaksi osaksi katolilaisia. Veli Roger kirjoitti hyvin vähän esimerkiksi Lutherista tai muista merkittävistä protestanteista. Tuotuaan esiin lähinnä katolilaisten ajattelijoiden näkemyksiä ja kirjoitettuaan usein yleisesti kristityistä tai Kirkosta hän korosti ekumenian merkitystä samalla painottaen nimenomaan katolisen kirkon näkemyksiä ja tärkeyttä. Vatikaanin toisen kirkolliskokouksen aikana myös katolinen kirkko tuntui alkavan ymmärtää, että kirkon katolisuus ei voi tarkoittaa roomalaiskatolisen kirkon ylivaltaa.

Ajanjaksolla korostui katolisen kirkon merkitys kirkolliskokouksen vuoksi, mutta myös veli Rogerin oman elämän taustan vuoksi. Ortodoksit tai muut

ekumeeniset toimijat eivät olleet yhtä keskeisessä asemassa. Odotukset ja pettymykset kohdistuivat nimenomaan katolilaisiin. Ortodoksisten ajattelijoiden ja toimijoiden sivuun jäänti on osittain ymmärrettävää, mutta kertoo myös osaltaan siitä, miten veli Roger ei tuntenut ortodoksista kenttää yhtä hyvin. Puhuessaan kristittyjen jakaantumisesta hän korosti yhteisen Kirkon merkitystä ja suri jakaantuneisuutta, mutta tuntui jättävän ortodoksit vastuun ulkopuolelle.

Pysyvänä muutoksena veli Rogerin ajattelussa 1960-luvun loppupuolella näkyy se, kuinka hän oli suunnannut toiveensa nimenomaan katolista kirkkoa kohti. Taizén yhteisöön oli tullut avustamaan jesuiittasisaria ja yhteisö sai ensimmäisen katolisen veljensä. Veli Roger koki kuitenkin samalla olevansa ensisijaisesti ekumeeninen veli ekumeenisesta yhteisöstä. Hän oli mukana Kirkkojen maailmanneuvoston toiminnassa, eikä peitellyt yhteisönsä protestanttitaustaa, vaikkei sitä halunnut myöskään korostaa. Teksteissään hän vaikutti sekä opillisissa että eettisissä kysymyksissä olevan enemmän katolisen kirkon kuin muiden kirkkokuntien kannalla, mutta samalla korosti arvostavansa kaikkia perinteitä. Reformoitua taustaansa hän ei peitellyt tai vähätellyt, vaan arvosti myös useita reformoituja teologeja. Se, mitä hän ei hyväksynyt, oli kuitenkin reformaatioon liittyvä ajatus kristittyjen jakaantumisesta.

On myös mielenkiintoista, miten 1960-luvun nuorison liikehdinnän, uskonnon ja kirkkojen aseman muuttumisen ja kulttuurisen vallankumouksen keskellä veli Rogerin näkemykset korostivat nuorten ihmisten kuuntelemista. On selvää, että veli Roger piti kirkkojen elämää tärkeänä, kirjoitti ehtoollisen merkityksestä ja puolusti monia kirkon institutionaalisia puolia, mutta samalla otti tosissaan nuorten ihmisten kritiikin ja myös vihan kaikkea uskonnollisuutta kohtaan. Aikana, jolloin nuoret aikuiset tekivät pesäeroa kirkkoihinsa, Taizén yhteisö alkoi veli Rogerin johdolla kuunnella nuorten hätää ja toisaalta rohkaista nuoria aikuisia palaamaan takaisin omiin kirkkoihinsa ja kirkkokuntiinsa ja tekemään siellä haluamiaan muutoksia. Tai ainakin elämään haluamiaan muutoksia itse.

Sosiaalis-eettisissä kysymyksissä veli Roger oli selkeästi enemmän katolisen kirkon kuin protestanttisten ajattelijoiden tai suuria uudistuksia vaativien radikaaliteologioiden kannalla. Hän puolusti vahvasti pappien ja luostariveljien selibaattia ja vastusti avioeroa, mutta ei ottanut tarkasti kantaa esimerkiksi muihin seksuaalieettisiin kysymyksiin. Veli Rogerin näkemys siitä, miten selibaatin purkaminen johtaisi katolisen kirkon tuhoon, oli protestantin sanomana

vähintäänkin mielenkiintoinen. Lähdeteksteistä välittyy vahvasti, että veli Rogeria ei voi pitää puhtaasti protestanttina, mutta hän ei ollut myöskään katolilainen, vaan jotain siltä väliltä tai ehkä jopa sekä että.

Veli Rogerin toiveet katolista kirkkoa kohtaan olivat 1960-luvun alkupuolella todella korkealla, mutta voisi sanoa, että osittain liiankin korkealla. Kaikki veli Rogerin toivomat muutokset eivät toteutuneet, ja paavi Johannes XXIII:n persoonasta ja aloitteista nousseet uudistukset eivät tuoneetkaan koko kristikuntaa keskenään sovintoon. Jos 1950- ja 1960-lukujen taitteessa toiveet katolista kirkkoa kohtaan olivat optimistiset, näkyi ristiriitaisuus jo 1960-luvun lopussa. Tällöin veli Roger uskalsi taas uudelleen korostaa myös protestanttikirkkojen ja ei-katolilaisten teologioiden ja ajattelijoiden roolia ekumeniassa. Katolinen kirkko kurotti kohti parempaa ja yhtenäisempää kristinuskoa, mutta ei kuitenkaan tarpeeksi rohkeasti. Veli Rogerin reaktiona oli siis sekä iloa että pettymystä.

Veli Rogerin teksteissä on nähtävissä sisäinen ristiriita protestanttitaustaisen, mutta katolisen kirkon teologiaa eniten arvostavan veljen välillä. Vaikka hän itse ei ristiriitaa halunnutkaan tuoda esiin, se välittyy tekstien kautta.

VII LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Lähteet

Alkukieliset

Schutz, Roger (Prieur de Taizé)

- 1962 L'unité, espérance de vie. Taizé: Les Presses de Taizé.
1965 Dynamique du provisoire. Taizé: Les Presses de Taizé.
1966 Unanimité dans le pluralisme. Taizé: Les Presses de Taizé.
1968 Violence des pacifiques. Taizé: Les Presses de Taizé.

Schutz, Roger & Thurian, Max

- 1966 La parole vivante au concile. Texte et commentaire de la constitution sur la révélation. Taizé: Les Presses de Taizé.

Käännökset

veli Roger (Taizén prior)

- 1975 Rauhantekijäin väkivalta. Suom. Taisto Nieminen ja Anna-Maija Nieminen. Helsinki: Suomen Lähetysseura.

Kirjallisuus

Brico, Rex

- 1979 Veli Roger ja hänen ystävänsä. Suom. Taisto Nieminen. Helsinki: Kirjapaja.

Choisir d'aimer

- 2006 Choisir d'aimer. Frère Roger de Taizé 1915-2005. Dijon-Quetigny: Ateliers et Presses de Taizé.

González-Balado, José Luis

- 1987 Taizé, rakkauden yhteisö. Suom. Heli Karjalainen. Helsinki: Kirjapaja.

2016 Hammann, Gottfried; Scatena, Silvia; Sattler, Dorothea et al.

- Brother Roger's Contribution to Theological Thought. Taizé: Ateliers et presses de Taizé.

Hebblethwaite, Peter

- 1984 John XXIII: pope of the council. Lontoo: Chapman.
1993 Paul VI: the first modern pope. New Jersey: Mahwah.

Heininen, Simo

- 2004 Ihmistä suurempi. Paaviuden historia. Helsinki: Edita.

Küng, Hans; Stacpoole, Alberic (toim.)

- 1986 Vatican II by those who were there. Lontoo: Geoffrey Chapman.

Laplane, Sabine

- 2015 Frère Roger, de Taizé. Avec presque rien... Pariisi: Les Éditions du Cerf.

Madges, William & Daley, Michael J. (toim.)

- 2012 Vatican II: fifty personal stories. New York: Orbis Books.

Platten, Stephen (toim.)

- 2017 Oneness. The Dynamics of Monasticism. London: SCM Press.

Pursiainen, Ilpo

1992 Taizé-yhteisön juuret : tutkielma Taizé-yhteisön elämäntavasta ja sen perusteista. Uskontotieteen pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston kirjasto.

Rhodes, Anthony

1992 The Vatican in the age of the Cold War, 1945-1980. Norwich: Michael Russell.

Saarinen, Risto

1994 Johdatus ekumeniikkaan. Helsinki: Kirjaneliö.

Salmela, Elina

2002 Ilo, yksinkertaisuus, armo: Taizén veli Rogerin käsitys spiritualiteetista. Ekumeniikan pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston kirjasto.

Spink, Kathryn

1994 A Universal Heart. The Life and Vision of Brother Roger of Taizé. Helsinki: Kirjaneliö.

Teinonen, Seppo A.

1999 Teologian sanakirja: 7400 termiä. Helsinki: Kirjapaja.

2012 The Rule of Taizé in French and English. Lontoo: SPCK.

Internet-lähteet

Communauté de Grandchamp

2020 The community. <<https://www.grandchamp.org/en/community/>> Viitattu 15.10.2020.

Ivereigh, Austen

2008 Brother Roger of Taize -- Catholic, Protestant, what? <<https://www.americamagazine.org/content/all-things/brother-roger-taize-catholic-protestant-what>> Viitattu 4.11.2020

Sisters of Saint Andrew

s.a. Ameugny. <<http://www.saint-andre.be/en/our-communities/aumegny/depuis-plus-de-40-ans-2/>> Viitattu 23.3.2019.

Vatican: Congregation for the Doctrine of the Faith.

<http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/storia/documents/rc_con_cfaith_storia_20150319_promuovere-custodire-fede_en.html> Viitattu 9.11.2020.